

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

Ludmila Moudrá

Směnka jako prostředek zajištění

Diplomová práce

Olomouc 2016

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Směnka jako prostředek zajištění“
vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 7. 7. 2016

Podpis

„Tímto bych velmi ráda poděkovala vedoucímu mé diplomové práce, JUDr. Tomáši Tintěrovi PhD., za odborné vedení a cenné rady při tvorbě této diplomové práce.“

Seznam použitých zkratk

NOZ	zák. č. 89/2012 sb., občanský zákoník, v účinném znění
ZSŠ	zák. č. 191/1950 sb., zákon směnečný a šekový, ve znění pozdějších předpisů
Zajišťovací směnka	směnka jako prostředek zajištění
ZSÚ	zák. č. 145/2000 Sb., o spotřebitelském úvěru, ve znění pozdějších předpisů
ObchZ	zák. č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění předpisu č. 179/2013 sb.
EU	Evropská Unie
ČNB	Česká národní banka
OSŘ	zák. č. 99/1963, občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
EŘ	zák. č. 120/2001 sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekutorský řád) ve znění pozdějších předpisů
Vládní návrh zákona o spotřebitelském úvěru či „VNZSÚ“	Vládní návrh zákona o spotřebitelském úvěru ve znění sněmovního tisku č. 679/0 předloženého Poslanecké sněmovně k projednání dne 22. 12. 2015, ve znění schváleném Poslaneckou sněmovnou a předloženém k projednání Senátu Parlamentu ČR
Důvodová zpráva	

k VNZSÚ

Důvodová zpráva k Vládnímu návrhu zákona o spotřebitelském úvěru ve znění sněmovního tisku č. 679/0 předloženého Poslanecké sněmovně k projednání dne 22. 12. 2015, ve znění schváleném Poslaneckou sněmovnou ČR

Obsah

Seznam použitých zkratk	4
Úvod	7
1 Vymezení pojmu směňky jako prostředku zajištění	10
2 Možnosti zamezení zneužití zajišťovací směňky	14
2.1. Postup dlužníků před uplatňováním námitek, respektive emitováním směňky	14
2.2. Obranný mechanismus námitek	22
2.3. Obrana v exekučním řízení	25
3 Směňka ve spotřebitelských věcech	29
3.1. Vývoj současné právní úpravy	29
3.2. Návrh zákona o spotřebitelském úvěru	34
3.3. Shrnutí	37
4 Institut směnečného rukojemství	39
5 Závěr	46
6 Seznam zdrojů	50
Monografie	50
Komentáře	50
Právní předpisy	51
Judikáty	52
Odborné časopisy	52
Internetové stránky	53
Shrnutí	54
Summary	55
Seznam klíčových slov	56
List of key words	57

Úvod

Diplomová práce se věnuje směnce jako prostředku zajištění, neboť daná problematika dle názoru autorky není v současné době uspokojivě řešena, respektive dává prostor pro zneužití. Při využití směnky pro zajištění se střetávají dva principy – jeden je vlastní smluvnímu právu a druhý naopak směnečnému. Těmito principy je jednak akcesorita zajištění (zajištění je typicky závislé na hlavní pohledávce, a tak pokud je na pohledávku plněno či jinak zanikne, je s tím spojen i konec zajištění), proti které stojí na druhé straně abstraktnost směnky. Tento princip se uplatní, pokud se někdo rozhodne zajistit dluh a tomu odpovídající pohledávku prostřednictvím směnky, která dle zásady abstraktnosti je cenný papír nezávislý na důvodu svého vzniku. Směnka si tedy může žít tzv. svůj vlastní život bez ohledu na původní závazek, který měla zajistit.

Na toto by měli pamatovat výstavci směnky (či jiní směneční dlužníci), kteří se tímto způsobem rozhodnou zajistit svůj či dokonce cizí dluh. Při neuváženém podpisu směnky se totiž dostávají do velmi nepříjemného postavení, ze kterého jen velmi těžko vede cesta ven. Dokonce i přes řádné splacení původního dluhu se může stát to, že budou úspěšně žalováni i ze směnky a částku tak v konečném důsledku zaplatí dvakrát. Toto nebezpečí hrozí především v případě převodu směnky rubopisem, a když se na straně směnečných dlužníků nachází více osob v různém postavení a s nedostatečně upraveným vzájemným vztahem mezi sebou a vztahem ke směnečnému věřiteli.

Obsahově se proto práce zaměří především na možnosti obrany právě směnečných dlužníků. Základní výzkumná otázka je následující: Je možné ze strany směnečného dlužníka zabránit zneužití zajišťovací směnky? A jsou možnosti všech směnečných dlužníků v tomto ohledu rovné? Hypotézy k výzkumné otázce jsou následující: 1. Možnost zabránění zneužití zajišťovací směnky tu je, ale musí na ni být pamatováno ještě před samotným vystavením směnky. 2. Námitky dostupné směnečným dlužníkům ve směnečném řízení jsou dostačující k obraně před zneužitím a není proto třeba zvláštní úpravy před emisí směnky. 3. Právní úprava je příliš přísná a pro dlužníky neexistuje možnost jak absolutně zabránit zneužití zajišťovací směnky. 4. Právní úprava je příliš přísná, pokud se týče směnečných rukojmích, a tím pádem jsou ovlivněné i možnosti ostatních směnečných dlužníků. Práce bude zprvu zkoumat vymezené otázky z pohledu především výstavce směnky vlastní a příjemce směnky cizí a následně se zaměří na rozdíly v postavení těchto přímých směnečných dlužníků a postavení směnečného rukojmího.

Hlavním těžištěm, kde se mohou směneční dlužníci bránit je samozřejmě civilní proces, ať již se jedná o zkrácené rozkazní řízení či řízení klasické. Nicméně rozsah diplomové práce nedovoluje se dopodrobna zabírat též úpravou soudního řízení, proto k ní bude přihlíženo jen velmi okrajově a to zejména v oblasti důkazního břemene.

Momentální právní úprava se tedy dle názoru autorky zdá být vůči směnečným dlužníkům příliš příkrá. Práce se proto bude věnovat i vedlejším výzkumným otázkám, a to: Může přijetí nového občanského zákoníku, jako kodexu soukromého práva, ve kterém jsou nově obsaženy i ustanovení o cenných papírech, a který stojí mimo jiné na zásadě ochrany dobré víry a poctivosti ve smluvních vztazích, momentální špatnou situaci dlužníků posunout určitým způsobem k lepšímu? Hypotézou k této vedlejší výzkumné otázce je předpoklad, že soudy při budoucím rozhodování směnečných sporů více zohlední zranitelnou pozici směnečného dlužníka.

Časově a místně se práce soustředí na nedávné období na českém území, přičemž vzhledem k rigidnosti zákonné úpravy v oblasti směnečného práva je možné využít i starší judikaturu a doktrínu. Zejména však v oblasti spotřebitelských úvěrů je z dosavadního výzkumu patrné, že je možno zaznamenat významný posun v rozhodování směnečných věcí, který v podstatě vedl až k zákazu užívání smenek.

Práce je členěna do několika kapitol, ve kterých je postupováno od obecného vymezení pojmu směnky jako zajišťovacího prostředku, přes prostředky obrany výstavce směnky vlastní a příjemce směnky cizí. Tato kapitola je členěna na části, když v první autorka pojednává o prostředcích, které mohou tito směneční dlužníci přijmout před samotným vystavením či uplatňováním směnky. Další podkapitola je zaměřena na prostředky obrany, které se nabízí po uplatnění směnky a poslední se věnuje obraně směnečných dlužníků v rámci exekučního řízení. Samostatná kapitola je věnovaná využití zajišťovací směnky ve věcech spotřebitelských úvěrů, která je rozčleněna na vývoj současné právní úpravy a na návrh nového zákona o spotřebitelském úvěru. Posléze jsou tyto možnosti rozebrány z pohledu směnečných rukojmí. V rámci tohoto bude nastíněn též vliv nového občanského zákoníku.

Pro zodpovězení výzkumných otázek je v práci postupováno tak, že z počátku autorka situaci účastníků směnečných vztahů vymezí obecně, bez konkrétních zvláštností, které se objevují v případě výskytu určitých osob v určitém postavení. Tedy nejprve z pohledu „obyčejného“ směnečného dlužníka. Následně budou vymezeny rozdíly, pokud je směnečným dlužníkem spotřebitel a v neposlední řadě se autorka zaměří na postavení směnečných rukojmích. V práci je tak postupováno od obecného ke zvláštnímu, posuzováním a charakterizováním určitých zvláštností a odlišností. Autorka proto používá především metody logické, a to metodu dedukční a analytickou.

Stěžejními autory, z jejichž děl autorka při psaní této práce čerpala, jsou především Zdeněk Kovařík, Radim Chalupa a Josef Kotásek. Od Kovaříka se pak jednalo především o komentářovou literaturu k zákonu směnečnému a šekovému a dále publikace Směnka a šek v České republice a Směnka jako zajištění. Od Chalupy čerpala autorka nejvíce z publikace Základy směnečného

práva a z publikace Zajišťovací směnka. Od Kotáska autorka využila také komentářovou literaturu k zákonu směnečnému a šekovému. V práci jsou samozřejmě využity i další práce výše zmíněných autorů, přičemž pro výzkum bylo zajímavé srovnat jejich pohled. Pro práci je v neposlední řadě stěžejním zdrojem komentářová literatura k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen jako „NOZ“) a to zejména od kolektivu autorů MELZER F., TÉGL P. a kol.: Občanský zákoník. Komentář. Svazek III. 1. vydání. Praha: Leges, 2014 a kolektivu autorů LAVICKÝ, P. a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2014, 2400 s.

Z dosavadního výzkumu má autorka za to, že situace pro směnečné dlužníky je zejména při převodu směnky rubopisem na nového věřitele jednajícího v dobré víře nevýhodná a následně těžko řešitelná, proto tato diplomová práce hledá způsoby, kterými je možné se této situaci vyvarovat. Zvláště postavení směnečných rukojmí se zdá být velice obtížně řešitelné. Těm nicméně svědčí následný regres vůči osobě, za kterou směnku avalovali, což bývá často právě výstavce směnky vlastní či akceptant směnky cizí, proto v konečném důsledku právě oni nesou přísnost právní úpravy nejvíce. Cílem práce je proto pokusit se navrhnout do budoucna nejen vhodné postupy samotných dlužníků v rámci současné právní úpravy, nýbrž případně také s přihlédnutím k výsledkům výzkumu navrhnout možná zlepšení v zákonné úpravě.

1 Vymezení pojmu směnky jako prostředku zajištění

Směnka je především cenným papírem, kdy tento je obecně v současné době upraven v § 514-544 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v účinném znění (dále jen jako „NOZ“). Oproti dosavadní právní úpravě, kdy byla definice cenného papíru zcela ponechána právní nauce¹ je v § 514 NOZ obsaženo legální vymezení cenného papíru jako listiny, „*se kterou je právo spojeno takovým způsobem, že je po vydání cenného papíru nelze bez této listiny uplatnit ani převést,*“² přičemž cenný papír může mít formu cenného papíru na doručitele, na řad nebo na jméno.³ Pro diplomovou práci jsou nadále relevantní jen poslední dvě jmenované formy cenného papíru, tedy cenný papír na řad a cenný papír na jméno. Rozdílů, které jsou dány formou cenného papíru v oblasti směnečného práva není mnoho a bude o nich pojednáno v následující kapitole.

Odborná literatura se shoduje na závěru, že dle NOZ jsou ryzími cennými papíry pouze listinné cenné papíry a zaknihované cenné papíry jsou viděny jako zcela zvláštní objekt soukromého práva, tedy jako věc „*sui generis*“. Naproti tomu za staré právní úpravy byly zaknihované cenné papíry pouze druhem cenných papírů.⁴ Směnku však bylo vždy možné vydat pouze v listinné podobě a nikoliv jako zaknihovaný cenný papír, proto od této změny diplomová práce odhlédne a nebude se jí blíže zabývat.

Jak uvedeno výše existuje nově v české právní úpravě definice cenného papíru. Toto se ovšem nedá říct o směnce. Směnka obecně je upravena zákonem č. 191/1950 Sb., Zákon směnečný a šekový (dále také jen jako „ZSŠ“), a to v čl. I., přičemž pokud autorka v práci uvádí některé ustanovení ZSŠ rozumí se tím ustanovení I. Článku. ZSŠ však legální definici směnky neobsahuje a proto je její vymezení i nadále ponecháno právní nauce, přičemž obecně je možno směnku definovat jako „*cenný papír vydaný v zákonem stanovené formě, kterým se určité osoby (směneční dlužníci) zavazují majiteli směnky zaplatit v místě a čase vyplývajícím z listiny částku směnkou určenou s tím, že jde o závazky přímé, bezpodmínečné, nesporné a abstraktní.*“⁵ Pro další práci je nutné vysvětlit, co vlastně jednotlivosti této definice znamenají. Abstraktnost směnky znamená, že pohledávka, která je v ní obsažena, je nezávislá na jakýchkoli jiných právních vztazích a to jak co se týče jejího obsahu, tak i co se týče její existence. Bezpodmínečnost značí požadavek na jazykovou formulaci směnečného

¹ V § 1 zák. č. 591/1992 sb., o cenných papírech, byl uveden jen demonstrativní výčet možných podob cenných papírů. Tento zákon byl zrušen s účinností k 1. 1. 2014 zák. č. 89/2012 sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

² § 514 zák. č. 89/2012 sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

³ § 518 odst. 1 tamtéž

⁴ Viz např. MAREK, Radan. In MAREK, Radan, JEŽEK, Václav (ed). *Cenné papíry v novém občanském zákoníku*. Komentář. 1. vydání, Praha : C. H. Beck, 2013, s. 2-5, 53 (§ 514, 525). Shodně VÍTEK, Jindřich In LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654)*. Komentář, 1. vydání, Praha : C. H. Beck, 2014, s. 1817 a násl. (§ 514) a též KOTÁSEK, Josef In MELZER, Filip a kol. *Občanský zákoník velký komentář*. Svazek III. § 419-654. 1. vydání, Praha: leges, 2014, s. 377 (§ 514)

⁵ KOVAŘÍK, Z. *Směnka a šek v České republice*. 6. vydání, Praha: C. H. Beck, 2011, str. 51

slibu či příkazu, kdy vázanost podmínkami způsobuje neplatnost takového prohlášení.⁶ Tedy např. směnečné prohlášení typu „zaplatím pokud; za situace, že apod.“ náležitosti směnečného prohlášení nespĺňuje. Nespornost směnky znamená bezesporu výhodu pro směnečného věřitele. Ten při uplatňování směnky nemusí prokazovat nic jiného než skutečnost, že je jejím vlastníkem. Neoprávněnost směnky, promlčení nároku či neexistenci dluhu pak musí namítat a prokázat směnečný dlužník.⁷ V německé literatuře se směnka definuje obdobně, ale můžeme nalézt ještě doplnění, že směnka je též přísně formální. Pokud na ní chybí některá z předepsaných náležitostí, nejedná se o směnku a také pouze určité, podle zákona označené, projevy vůle mají směnečně právní účinky.⁸

Tématem diplomové práce je však především směnka jako prostředek zajištění (dále také jako „zajišťovací směnka“). Vzhledem k tomu, že neexistuje legální vymezení „obyčejné“ směnky je zřejmé, že tím spíše v zákoně nenalezneme ani legální definici zajišťovací směnky. Nicméně není pravdou, že by v českém právním řádu, nebylo možno nalézt zmínku o zajišťovací směnce. Tento termín lze odvodit ze zákona č. 145/2010 sb., o spotřebitelském úvěru, ve znění pozdějších předpisů, (dále také jen jako „ZSÚ“) a to v § 18, kde je uvedeno, že směnku nelze použít jak ke splacení, tak ani k zajištění spotřebitelského úvěru a ani ke splnění nebo zajištění jiné povinnosti vyplývající ze smlouvy, která byla uzavřena za účelem zprostředkování spotřebitelského úvěru.⁹ Pojem zajišťovací směnky, tak není českému právnímu řádu cizí, a ačkoliv s ním v obecném předpise upravujícím směnečné vztahy pracováno není, zákon jej zná. Je však zřejmé, že vyjma zákona o spotřebitelském úvěru není užití zajišťovací směnky v současné právní úpravě nijak blíže vymezeno, natožpak limitováno, což by s ohledem na recentní situaci mohlo jistě přispět k vyrovnání postavení směnečných stran. V této souvislosti je třeba hodnotit kladně vývoj právní úpravy v oblasti spotřebitelského úvěru, kde zákonodárce, a to i pod vlivem evropského práva zareagoval na nedobrou praxi směnečných věřitelů. K tomu však blíže v následujících částech práce.

Co se týče vymezení pojmu zajišťovací směnka, i když zákon legální definici neobsahuje, její bližší vymezení nalezneme v nauce. Důležitým vodítkem při posuzování, zda jde o zajišťovací směnku je vztah předmětné směnky k jejímu mimo směnečnému okolí. Zajišťovací směnka plní funkci zajištění příčinné pohledávky. Tedy je věřiteli předána s tím, že bude uplatněna teprve v případě, že věřitel nebude uspokojen ze své příčinné pohledávky řádně a včas.¹⁰

---

⁶ CHALUPA, R. *Základy směnečného práva*. 2. vydání, Praha: Linde, 2008, str. 38

⁷ KOVAŘÍK, Z. *Směnka a šek v České republice*. 6. vydání, Praha: C. H. Beck, 2011, str. 55

⁸ GURSKÝ, Karl-Heinz. *Wertpapierrecht*. 3. vydání, Heidelberg: C. F. Müller Verlag, 2007, s. 34

⁹ § 18 odst. 1, 3 zákona č. 145/2010 sb., o spotřebitelském úvěru, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰ CHALUPA, R. *Zajišťovací směnka*. Praha: Linde, 2009, str. 30-31

Zajišťovací směnka se dá zejména vymežit oproti směnce, která má funkci platební a také oproti jiným zajišťovacím prostředkům.

Nejprve tedy vymezení oproti platební směnce. Platební směnku jako takovou opět zákon nezná. Její funkcí je zaplacení dluhu vzniklého ze závazku a to jako zamýšlené uspokojení pohledávky, ne jako subsidiární prostředek ke splnění. Placení tedy v tomto případě proběhne prostřednictvím směnky, směnka však nic nezajišťuje.¹¹ Jedná se o nástroj určený k zaplacení a na rozdíl od směnky zajišťovací se zde uplatňuje § 1909 NOZ. U platební směnky je tedy předpokládáné a upřednostněné uhrazení dluhu pomocí uhrazení směnky a nikoli z titulu samotného závazku. Věřitel pak může požadovat splnění dluhu, jen pokud nemohl dosáhnout uspokojení ze směnky.¹² Dříve bylo toto pravidlo téměř totožně upraveno v § 334 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník (dále jen jako „ObchZ“), kdy judikaturou bylo vymezeno, že se toto ustanovení nevztahuje na zajišťovací směnky, neboť věřitel, jehož pohledávka byla zajištěna smenkou, může požadovat přiznání uspokojení jak z titulu samotné pohledávky, tak i ze směnky a to v libovolném pořadí či souběžně.¹³ Hlavním rozdílem mezi oběma druhy směnek je tedy to, že pohledávka z platební směnky je prioritní a jako taková musí být uplatněna dříve než pohledávka plynoucí ze závazkového vztahu, což u zajišťovací směnky neplatí, neboť ta může být uplatněna oproti příčinné pohledávce v jakémkoli pořadí.

Jak uvedeno výše, dále se nabízí vymezení zajišťovací směnky oproti ostatním zajišťovacím prostředkům. Klasické prostředky, kterými si věřitel může zajistit svou pohledávku, jsou např. vedle jiných právo zástavní, či ručení. V těchto klasických, závazkových případech věřitel ke své pohledávce získává něco navíc, ať již se jedná o právo k uspokojení se z určité majetkové hodnoty dlužníka či o další, novou osobu přistupující k závazku, která bude za splnění daného dluhu odpovídat věřiteli svým majetkem nebo mu zřídí právo ke své určité majetkové hodnotě.¹⁴ Prostřednictvím takového zajištění pak může být uspokojena jeho pohledávka (za splnění podmínky akcesority a subsidiarity). Co však získává věřitel při zajištění své pohledávky prostřednictvím směnky? Získává samostatné závazky směnečných dlužníků, ať již jsou totožní s dlužníky z příčinného závazku či nikoli. Výhoda pro věřitele spočívá zejména ve snazším vydobytí jeho práv prostřednictvím zjednodušeného řízení o vydání směnečného platebního rozkazu.¹⁵

I v případě cesty obvyklého nalézacího řízení má směnečný věřitel zjednodušené postavení, neboť i v tomto se uplatní zásady směnečného řízení.

---

¹¹ KOVARÍK, Z. *Směnka jako zajištění*. 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2009, str. 50-51

¹² § 1909 NOZ

¹³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 8. 2002, sp. zn. 25 Cdo 1839/2000

¹⁴ RICHTER, T. in Hulmák, M. a kol.: *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054)*. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1239

¹⁵ § 175 zák. č. 99/1963 sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „OSŘ“)

Co je však patrnější a pro účely této diplomové práce důležitější rozdíl jsou zásady, které se typicky pojí s instituty zajišťovacího práva. Těmito zásadami jsou subsidiarita a akcesorita zajištění, i když ani pro klasické zajišťovací instrumenty tyto zásady neplatí zcela bezvýjimečně, a pro práci tak budou tyto zásady vykresleny spíše zjednodušeně.¹⁶ Subsidiarita zkráceně znamená, že zajišťovací instrument je možno využít až v případě, že se věřitel nemohl uspokojit ze zajištěné pohledávky a zásada akcesority pak způsobuje zánik zajištění v případě zániku zajištěné pohledávky, tedy jejím uspokojením zaniká i zajištění. Tyto principy platí zásadně, ač s četnými výjimkami, u klasických zajišťovacích prostředků, nikoli však u zajišťovací směňky.¹⁷ Zde totiž dochází k jejich střetu s abstraktní povahou směňky. I u zajišťovacích směnek však lze podle Chalupy hovořit o tzv. nepravé akcesoritě a nepravé subsidiaritě pohledávky vtělené do zajišťovací směňky a to z důvodu možného úspěchu námitek směnečných dlužníků, vztahujících se k neřádnému uplatnění zajišťovací směňky vzhledem např. k uspokojení příčinné pohledávky.¹⁸ K tomuto je v diplomové práci blíže pojednáno v kapitole týkající se obrany směnečných dlužníků.

Zajišťovací směňka je tedy zcela specifický institut, kdy ji věřitel může uplatnit ve stejném či jakémkoli pořadí oproti příčinné pohledávce a která zároveň nepřestává existovat jen z důvodu zániku příčinné pohledávky.

---

¹⁶ Viz například finanční záruka. RICHTER, T. in Hulmák, M. a kol.: *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054)*. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1241

¹⁷ KOVAŘÍK, Z. *Směňka jako zajištění*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, str. 8-10

¹⁸ CHALUPA, R. *Zajišťovací směňka*. Praha: Linde, 2009, str. 50

2 Možnosti zamezení zneužití zajišťovací směňky

Jak uvedeno v předchozí kapitole, směňka je mimo jiné abstraktní a nesporný cenný papír. Tyto zásady hovoří zcela ve prospěch směňečných věřitelů. V této kapitole je s přihlédnutím právě k těmto zásadám nastíněno, jakým způsobem mohou směňeční dlužníci bránit své postavení. Tato kapitola je členěna do tří podkapitol, kdy v první budou vymezeny způsoby před tím, než se oprávněný směňečný věřitel rozhodne uplatnit svou směňku a v druhé podkapitole bude pojednáno o možnostech, které směňečným dlužníkům zbývají, pokud před uplatněním směňky žádné zvláštní opatření nepřijali. Zejména zde budou zohledněny námitky a v jakém případě tyto námitky směňečným dlužníkům svědčí a kdy naopak ne. Následně se autorka zaměří na exekuční řízení.

Předně je třeba vysvětlit, že při uplatnění směňky se směňečný dlužník brání formou námitek. Námitek je celá řada a autoři je obvykle dělí na námitky absolutní a námitky relativní, a to z hlediska, kdo a proti komu je může uplatnit. Absolutní námitky jsou takové námitky, které může směňečný dlužník uplatnit proti jakémukoli směňečnému věřiteli. Jedná se zejména o námitky formálních vad či uhrazení směňky při její splatnosti. Naproti tomu námitky relativní, jsou takové námitky, které je možné uplatňovat jen mezi určitými osobami.¹⁹ Těchto námitek je nepřehledné množství a pro tuto práci jsou důležité především námitky kauzální. Naopak námitky absolutní pro účely této diplomové práce relevantní nejsou, proto od nich nadále bude odhlédnuto.

2.1. Postup dlužníků před uplatňováním námitek, respektive emitováním směňky

Zajišťovací směňka se nazývá zajišťovací právě proto, že se pojí s určitým mimo směňečným závazkem. Takovému závazku se říká kauza směňky. Jak bylo uvedeno výše, je směňečná pohledávka nezávislá na své kauze a to z důvodu své abstraktnosti. I přesto svědčí směňečným dlužníkům kauzální námitky. Ty plynou z tzv. nepravé akcesority a nepravé subsidiarity směňečné pohledávky. Směňečná pohledávka sice není subsidiární a akcesorická jako obvyklé zajišťovací závazky, nicméně pokud bude uplatňována i přes neexistenci příčinné pohledávky, či před její splatností, nebude se jednat o její řádné uplatňování.²⁰

Je tedy zřejmé, že v případě nerespektování nesměňečného okolí směňky, plynou směňečným dlužníkům kauzální námitky. Nicméně i přes zásady nepravé akcesority a subsidiarity je stále třeba mít na paměti povahu směňky jako abstraktního a nesporného cenného papíru, který v případě zániku původního závazku neztrácí na své platnosti. Proto před vystavením

¹⁹ KOVAŘÍK, Z. *Směňka a šek v České republice*, 6. vydání, Praha: C. H. Beck, 2011, str. 483

²⁰ CHALUPA, R. *Zajišťovací směňka*. Praha: Linde, 2009, str. 50

samotné směnky je vhodné upravit vztahy směnečných dlužníků a směnečného věřitele. Příklady jednotlivých kauzálních námitek budou nastíněny v následující podkapitole.

Je nutné si uvědomit, že situace je rozdílná, pokud směnku uplatňuje její původní remitent, tedy první směnečný věřitel, či pokud směnka v průběhu času změnila svého majitele. V případě, že směnku uplatňuje její remitent, je sice směnka stále abstraktní a nesporný cenný papír, nicméně směnečný dlužník může uplatňovat jak absolutní, tak i relativní námitky. Je totiž tzv. formálně abstraktní, což znamená, že ve sporu mezi dlužníkem a věřitelem jsou jako významné pro rozhodnutí vnímány i mimo směnečné okolnosti jejich vztahu.²¹ V řízení před soudem však musí věřitel dokázat pouze to, že je majitelem (formálně) platné směnky, a že jejím dlužníkem je právě žalovaný. Směnečný dlužník pak musí unést důkazní břemeno zásadně všech jím namítaných námitek.²² Avšak v případě, že se dlužníku povede natvrdit a dokázat zánik důvodu směnky, nese následně žalobce břemeno tvrzení a také důkazní o tom, že došlo ke vzniku nové směnečné dohody, a že tedy směnka má i nadále kauzu.²³ Základem je v každém případě prokázat už vůbec zánik, respektive neexistenci kauzy směnky, což samozřejmě není nikterak jednoduché. Nicméně i přesto je situace žalovaného o mnoho růžovější, než pokud bude směnka převedena rubopisem na nového nezálužného majitele. V tomto případě totiž dochází k tzv. materializaci směnečné abstraktnosti, což znamená, že již nejsou zohledňovány mimo směnečné okolnosti vztahu, vyjma námitek dlužníka, které se zakládají na jeho vlastních vztazích k současnému věřiteli směnky.²⁴ V každém případě je však více než vhodné na důkazní břemeno myslet již předem a náležitým způsobem si opatřit potřebné důkazní prostředky.

Jako nejvhodnější způsob k dosažení tohoto, se jeví uzavřít s věřitelem písemnou smlouvu, ve které budou sjednány podmínky využití směnky. Jak uvádí Kovařík, v podstatě každému vystavení směnky předchází uzavření určité smlouvy alespoň v minimální podobě, tedy jedna strana smlouvy vystaví, respektive se zaváže vystavit směnku ve prospěch druhé strany a obě strany na tomto dojdou konsenzu.²⁵ Jedná se o inominátní smlouvu ve smyslu § 1746 odst. 2 NOZ a je zřejmé, že se pro takovou smlouvu zcela uplatní svobodná volba formy dle § 559 NOZ. V případě zajišťovací směnky je však vhodné opustit tento minimální a neformální rozsah smlouvy a přidat další ustanovení. Předně je nasnadě doporučení uzavřít tuto smlouvu v písemné formě, což plyne zejména z toho, že to dlužník je ten, kdo musí prokazovat jím uplatňované námitky. Navíc jak

---

²¹ CHALUPA, R. *Zajišťovací směnka*. Praha: Linde, 2009, s. 42-43

²² HRNČIŘÍK, Vít. In SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol: *Občanský soudní řád*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2013 s. 605 – 612 (§ 175). Shodně v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 21. 10. 2009, sp. zn. 29 Cdo 285/2008

²³ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 3. 7. 2003, sp. Zn. 9 Cmo 162/2003, citování dle KOVAŘÍK, Z. *Přehled judikatury – Směnečná judikatura*. 4. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, s. 37

²⁴ CHALUPA, R. *Zajišťovací směnka*. Praha: Linde, 2009, s. 42-43

²⁵ KOVAŘÍK, Z. *Směnka jako zajištění*. 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2009, str. 15

uvádí Melzer, v případě písemné formy je nabíledni, že strany dojdou konsenzu po zralejší úvaze,²⁶ což zejména v případě směnečných dlužníků je více než vhodné. Taková smlouva by pak měla obsahovat pro věřitele omezující ujednání. Vedle specifikace důvodu a účelu emise by tak v ní měly být uvedeny především podmínky využití a uplatnění této směnky, tedy kdy a za jakých podmínek může věřitel požadovat plnění ze směnky. V případě, že by následně věřitel porušil výslovná ujednání takovéto smlouvy, jen těžko by mohl tvrdit, že se domníval, že postupuje řádným způsobem. Dále by tato smlouva měla obsahovat klauzule omezující její převoditelnost a s ohledem na toto také ustanovení zakládající povinnost věřitele k vrácení dlužníkovi při zániku příčinné pohledávky jím podepsanou směnku,²⁷ s tím že v případě, že věřitel takovouto svou povinnost nebude schopen nebo ochoten splnit, nedostává se dlužník do prodlení.

Pokud bude směnka uplatňována jejím nepůvodním majitelem, je situace poněkud jiná. Obecně kauzální námitky (respektive námitky, které žalovanému plynou z jeho vlastních vztahů ze směnky k výstavci nebo předchozím majitelům směnky) nelze v případě, že je směnka převáděna pomocí rubopisu, uplatňovat proti novému majiteli směnky. Toto pravidlo o nemožnosti uplatnění kauzálních námitok platí zásadně s jedinou výjimkou, pokud by tento nový majitel směnky jednal vědomě na škodu dlužníka,²⁸ přičemž tyto účinky má rubopis pouze v případě, že je uskutečněn před uplynutím lhůty k protestaci či před učiněním protestu pro neplacení.²⁹

Tento následek rubopisu směnky je stanoven § 17 ZSŠ, když (ne)ústavnost této normy byla již v minulosti řešena i Ústavním soudem. Ten však preferuje před derogací problematických ustanovení spíše jejich ústavně konformní výklad a právě v případě § 17 ZSŠ derogace není třeba.³⁰ Navíc toto ustanovení naopak omezuje zásady směnečné nespornosti a abstraktnosti, když jim stanoví limit vědomého jednání na škodu dlužníka.³¹ Lze tedy uvažovat, že nikoli ponecháním tohoto ustanovení v platnosti, naopak jeho zrušením by došlo k poškození směnečných dlužníků. Nicméně je třeba, aby se soudy při rozhodování jednotlivých věcí neřídily pouze doslovným textem zákona, nýbrž při svém rozhodování musí sledovat též účel, smysl dané normy, včetně všech historických souvislostí a v případě, že to tyto vyžadují, jsou soudy dokonce povinny se odchýlit od textu zákona, aby nedocházelo k posvěcování zřejmé nespravedlnosti. Zjednodušeně řečeno, nelze se řídit pouze textem zákona, ale také smyslem a účelem dané právní úpravy, neboť základním

---

²⁶ MELZER, Filip in MELZER, Filip a kol. *Občanský zákoník velký komentář*. Svazek III. § 419-654. 1. vydání, Praha: leges, 2014, s. 626 (§ 559)

²⁷ CHALUPA, R. *Zajišťovací směnka*. Praha: Linde, 2009, s. 67-69

²⁸ § 17 ZSŠ

²⁹ § 20 ZSŠ

³⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 18. 7. 2013, sp. zn. IV. ÚS 457/10, bod 23

³¹ KOVAŘÍK, Z. *Zákon směnečný a šekový*. Komentář. 6., dopl. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014., s. 95 (§ 17).

principem ovládajícím soudní rozhodování musí být právě princip spravedlivého rozhodování.³² Je zřejmé, že judikatura Ústavního soudu klade větší nároky na rozhodování jednotlivých směnečných věcí a autorka se s tímto ztotožňuje. Ustanovení § 17 ZSŠ zjevně činí v praxi problémy, respektive je snadno zneužitelné, ale jak judikoval Ústavní soud, není třeba dané ustanovení rušit a zasahovat tak do činnosti zákonodárce. V případě, kdy problematičnost normy nedosahuje takového stupně, aby byla neústavní, a nemůže být proto zrušena Ústavním soudem a zároveň za situace, kdy zákonodárce sám danou právní úpravu nezmění, je nabíledni, že právě nalézací soudy musí věnovat rozhodování daných právních věcí zvýšenou pozornost a nepostupovat pouze mechanicky. Autorka se proto také domnívá, že za předpokladu, že obecné soudy budou tato rozhodnutí Ústavního soudu plně respektovat a reflektovat současnou směnečnou situaci, odstraní se tím v praxi většina problémů. Nicméně je pravdou, že zmíněné Nálezy Ústavního soudu se zabývaly věcmi týkajícími se spotřebitelských úvěrů, kdy v této oblasti je v dnešní době již ochrana subjektů vystupujících na straně dlužnické dostatečně chráněna zákonem. Dle autorky se však dané Nálezy dají vztáhnout i na směnečné vztahy nevyplyvající ze spotřebitelského úvěru, neboť povinnost řídit se při výkladu a aplikaci zákona též jeho smyslem a účelem, je dozajista nutné dodržovat při rozhodování jakýchkoli sporů.

Toliko k posuzování směnečných věcí Ústavním soudem. Co z tohoto však obecně plyne pro naše účely? V případě indosace směnky ztrácí směnečný dlužník většinu svých relativních, tedy kauzálních námitek a nadále může proti novému nabyvateli směnky jednajícímu v dobré víře uplatňovat jen ty námitky, které se zakládají na jeho vlastních vztazích k tomuto nabyvateli.

Jaké jsou tedy předpoklady této pro směnečné dlužníky nepříjemné situace? Směnka je převedena (1), a to indosací (2), směnečnému dlužníku nesvědčí námitky z jeho vztahu k novému majiteli směnky (3) a konečně nový majitel nejednal vědomě na dlužníkovu škodu (4). Dá se těmto předpokladům ztráty většiny relativních námitek dopředu nějakým způsobem zabránit?

Co se týče převodu směnky, platí pravidlo, že směnka je neomezitelně převoditelná a jejímu převádění tak prostřednictvím směnečného práva nelze zabránit, a to jak co se týče směnky vystavené na řad, tak i co se týče směnky vystavené na jméno. I v případě, že se původní majitel směnky zaváže ji nepřevádět a v rozporu s tímto svým závazkem ji nakonec převede, budou i přes to novému nabyvateli plynout všechna práva ze směnky.³³ Toto je směnečná rovina problému, ale samozřejmě směnečnému dlužníku jde především o finanční stránku celé věci. Tak tedy směnečný dlužník a směnečný věřitel mohou spolu jak uvedeno výše uzavřít smlouvu, ve které se směnečný věřitel zaváže, že směnku nepřevede, či ji bude převádět pouze spolu s kauzální

---

³² Nález Ústavního soudu ze dne 19. 6. 2014, sp. zn. III. ÚS 980/13, bod 27

³³ KOVAŘÍK, Z.: *Zákon směnečný a šekový*. Komentář. 6., dopl. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014., s. 72 (§ 11).

pohledávkou atd. Tento zákaz pak sice nezpůsobuje směnečnou neplatnost převodu, nicméně může zakládat právo na náhradu škody výstavce či příjemce směnky vůči původnímu věřiteli v důsledku porušení jeho povinnosti směnku nepřevádět.³⁴ Smluvní strany si samozřejmě mohou dohodnout i smluvní sankce, tedy především smluvní pokutu ve smyslu § 2048 a násl. NOZ. V tomto případě, je však nutné vhodným způsobem určit výši smluvní pokuty. Výstavce (či příjemce) tedy nemohou dosáhnout toho, aby směnka nebyla převedena, nicméně mohou si alespoň zajistit, aby převod směnky nedopadl nejtvrději na ně. Autorka na tomto místě nezohledňuje další problémy, které z tohoto plynou, jako nutnost samostatného vymáhání smluvní pokuty vůči směnečnému věřiteli, či jeho možnou nedostatečnou solventnost.

Dalším předpokladem ztráty relativních námitek je pak převod pomocí indosace neboli převod rubopisem. Převod indosací se dá velice snadno vyloučit, a to tak, že výstavce doplní na směnku doložku „nikoli na řad“. Směnky jsou ze zákona vydávány jako cenné papíry ve formě na řad, tedy pokud neobsahují žádnou doložku hledí se na ně jako na ordre směnky. Takovéto směnky se pak v souladu s § 11 ZSŠ převádí rubopisem a způsobují účinky jmenované v § 17 ZSŠ (tedy ztrátu většiny relativních námitek). Pokud však výstavce, a to pouze výstavce připojí ke směnce doložku „nikoli na řad“ je zákonná forma ordre směnky vyloučena a směnka je emitována jako rekta směnka. V takovém případě, je pak směnka převáděna cesí, tedy podle obecných právních předpisů o postoupení pohledávky.³⁵ V § 1879 NOZ je stanoveno, že věřitel může postupovat svou pohledávkou i bez souhlasu dlužníka a v souladu s § 1874 NOZ pak dlužníkovi zůstávají námitky vůči pohledávce, které měl v době jejího postoupení. Vůči novému věřiteli tak může uplatňovat i námitky, které měl vůči původnímu věřiteli.³⁶ V rovině směnečné se z tohoto dá vyvodit, že nepřichází o své kauzální námitky, které vyplývají ze vztahů k předchozím majitelům směnky. Stejně účinky jako cesse má pak převod směnky pomocí rubopisu, pokud ta byla indosována až po protestu či po uplynutí lhůty k jeho učinění. Pokud rubopis není datován, platí však vyvratitelná domněnka o tom, že byl na směnku připsán před uplynutím protestní lhůty.³⁷

Předpoklad námitek vyplývajících z vlastních vztahů žalovaného vůči novému majiteli směnky je dle názoru autorky dopředu těžko ovlivnitelný. Výstavce směnky vlastní či příjemce směnky cizí mohou dopředu jen těžko odhadovat na koho a zda bude směnka v budoucnu převedena. Ve smlouvě však může být zakotvena povinnost směnečného věřitele převést směnku jen spolu se zajištěnou pohledávkou. V takovém případě by kauzální námitky mohly být uplatněny

---

³⁴ POSPÍŠIL, M. *Obchodní právo: Časopis pro obchodně právní praxi*. Praha: První archivní a spisovenská, 2009, roč. 18, č. 8 s. 33, citováno dle KOVAŘÍK, Z.: *Zákon směnečný a šekový*. Komentář. 6., dopl. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 79

³⁵ KOVAŘÍK, Z.: *Zákon směnečný a šekový*. Komentář. 6., dopl. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014., s. 73 (§ 11)

³⁶ § 1879 a násl. NOZ

³⁷ § 20 ZSŠ

i po převodu směnky neboť nový majitel směnky by se stal stranou příčinného závazku a námitky dlužníka z něj plynoucí by byly námitkami z jeho vlastního vztahu k novému majiteli směnky.³⁸

A konečně je vůbec možné dopředu způsobit, aby pokud dojde k převodu směnky, při tomto její nabyvatel vědomě jednal na škodu žalovaného? Vědomé jednání na škodu dlužníka je chápáno především v případech důvěrnických nebo fiduciárních indosamentů.³⁹ To znamená, že je převod směnky uskutečněn právě s cílem, aby byly dlužníku odebrány jeho kauzální námitky s tím, že kdyby směnku uplatňoval původní věřitel, dlužník by se pomocí svých námitek velice pravděpodobně ubránil. Původní věřitel proto směnku rubopisem převede na nového nabyvatele jakoby „na oko“, ten ji bude uplatňovat, ale celkový výtěžek poplyne původnímu věřiteli.⁴⁰ Dle názoru autorky se dá tomuto dopředu jen těžko zabránit, spíše je nutné vyvinout aktivitu k prokázání těchto důvěrnických indosamentů až v případě, že nastanou.

Nicméně nemusí se vždy jednat přímo o takto úmyslné poškozující jednání. Lze si dopředu vytvořit cestu, jak umožnit dlužníku tvrzení, že nový majitel směnky při jejím nabývání nepostupoval s dostatečnou pozorností, a tak ztížit nabyvateli tvrzení, že nevěděl, že svým jednáním může žalovanému způsobit škodu, a to prostřednictvím vedlejších doložek. Ty zákon sice nezná, nicméně je možné je na směnku připojit. Tak tedy je možné na směnku připojit hodnotovou doložku zajišťovací. Z takové doložky může každý dovodit, že směnka ji obsahující zajišťuje jinou povinnost. Tedy už ze samotné směnky bude zřejmá tato informace. Takováto doložka pak může ale i nemusí způsobit, že nový majitel nabyde svou směnku vědomě na škodu dlužníka. Dle Kovaříka může takováto doložka znít např. „*Za tuto zajišťovací směnku splatím*“⁴¹ či na směnce může být vyznačena i přímo kauza, tedy přímo k čemu se tato zajišťovací směnka vztahuje. Dle Ondřejové čím podrobnější zajišťovací doložka, tím lepší. Kauza směnky by na ní proto měla být co nejpřesněji specifikována. Ideálně uvést strany smlouvy, datum uzavření, předmět, datum splatnosti atd.⁴² Nicméně existence takové doložky na směnce sama o sobě neprokazuje vědomé škodné jednání nabyvatele. Věřitel totiž může argumentovat tím, že se domníval, že v mezidobí mohlo dojít k zániku původní kauzy a mezi směnečným věřitelem a dlužníkem mohlo být sjednáno nové využití této směnky. V každém případě může být takováto doložka důvodem k dotázání se, zda nabyvatel skutečně zjišťoval rozhodné okolnosti vážící se k dané směnce, tak jak je v obchodním styku běžné.⁴³

³⁸ KOVAŘÍK, Z. *Zajišťovací směnka*, 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 73

³⁹ KOVAŘÍK, Z. *Zákon směnečný a šekový*. Komentář. 6., dopl. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 97 (§ 17).

⁴⁰ Viz tamtéž

⁴¹ KOVAŘÍK, Z. *Zajišťovací směnka*, 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 32

⁴² ONDŘEJOVÁ, Dana. K některým problémovým otázkám spojeným s vymáháním zajišťovacích smének. *Obchodněprávní revue*, 2012, č. 11-12, s. 313 a násl.

⁴³ KOVAŘÍK, Z. *Zajišťovací směnka*, 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009 s. 73. Shodně k tomuto také CHALUPA, R. *Zajišťovací směnka*. Praha: Linde Praha, a.s., 2009, s. 113

Je třeba také zdůraznit, že vědomé jednání na škodu dlužníka, zde musí být dáno k okamžiku nabytí směnky. Pozdější povědomost o situaci dlužníka pak na dobré víře v okamžiku nabytí již nic nemění.⁴⁴ Důležitým faktorem pro určení vědomého jednání na škodu dlužníka je také vnitřní psychický stav nabyvatele směnky k tomuto.

Je zde nutný úmysl a případně jaká forma úmyslu, či postačí vědomá nedbalost? Dá se říct, že mezi autory na tomto nepanuje shoda, nicméně většinový názor, zastávaný např. Kotáskem stojí za potřebou úmyslného jednání, přičemž dle něj postačí i úmysl eventuální. Hrubá nedbalost pak najde uplatnění u blanko směnek.⁴⁵ Naopak v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 7. 5. 2003, sp. zn. 29 Odo 430/2002 bylo judikováno, že dolus eventualis k uspokojení se z majetku avalisty, nepostačuje k naplnění předpokladu vědomého jednání na škodu dlužníka, jak předpokládá § 17 ZSS.⁴⁶ V dalším rozsudku bylo judikováno, že stačí, „*když nabyvatel má nutně představu o tom, jaké kauzální námitky se mohou dlužníkům nabízet, přičemž jeho představa musí být zcela určitá, vztahující se ke konkrétnímu kauzálnímu vztahu. Musel by tedy vědět, o jaký zcela jedinečný vztah jde a jaké námitky s ohledem na jeho obsah, vzhledem ke konkrétním pro práve tento jednotlivý vztah určitým právům a povinnostem, přicházejí zcela konkrétně v úvahu; jinými slovy musí znát konkrétní okolnosti zajištěného kauzálního vztahu.*“⁴⁷

Za zmínku však jistě stojí také názor Ondřejové, který platí spíše jako menšinový názor, a to ten, že vědomé jednání na škodu dlužníka, zahrnuje jak úmysl, tak i vědomou nedbalost, neboť vědomost je zahrnuta v obou formách zavinění. V případě většího prosazování tohoto názoru by došlo k vyrovnání postavení směnečných aktérů, čímž by byla zlepšena i situace směnečných dlužníků a zároveň by nedošlo k přílišnému zhoršení práv věřitelů, neboť v případě, že by tito vyvinuli minimální rozumnou snahu ke zjištění kauzálního okolí směnky, by se takovéto námitce jistě ubránili, či by směnku při zjištění pravého stavu věci vůbec nenabyli.⁴⁸

Autorka diplomové práce se k tomuto názoru přiklání, neboť v samotném zákonném znění nestojí potřeba úmyslu. Je tam pouze uvedeno, že „...*majitel při nabývání směnky jednal vědomě na škodu dlužníka.*“⁴⁹ Je tedy otázkou proč se zde obecně vyžaduje forma úmyslu. Vždyť v obecné nauce zavinění, se vždy hovoří o dvou složkách, vědomostní a volní a vědomost je řazena jak ke všem formám úmyslu, tak bezpochyby i ke kvalifikované formě nedbalosti.⁵⁰ Na druhou stranu je pravdou, že by toto znamenalo zásah do zásady abstraktnosti směnečných pohledávek,

⁴⁴ KOTÁSEK, J. *Zákon směnečný a šekový*. Komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012 s. 143

⁴⁵ KOTÁSEK, Josef. Směnka a její kauza. *Právní rozhledy*, 1997, č. 12, s. 615 a násl.

⁴⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. 5. 2003, sp. Zn. 29 Odo 430/2002

⁴⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 7. 2015, sp. zn. 29 Cdo 1779/2012, s. 3, shodně rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2014, sp. zn. 29 Cdo 799/2011 s. 3

⁴⁸ ONDŘEJOVÁ, Dana. K některým problémovým otázkám spojeným s vymáháním zajišťovacích směnek. *Obchodněprávní revue*, 2012, č. 11-12, s. 313 a násl.

⁴⁹ 17 ZSS

⁵⁰ HENDRYCH, D. a kol. *Právní slovník*. 3. vydání, Praha: C. H. Beck, 2009

protože by to kladlo zřejmě větší požadavky na směnečné věřitele. Nicméně vzhledem k zejména v minulosti častému jevu zneužívání směnek je nutné uvažovat o změnách, které vyžaduje společenská situace.

Na druhou stranu, obdobné řešení jako u nás zvolila i německá nauka. I zde je tak vyžadován úmysl. Nabyvatel si musí být jasně vědom toho, že nabytím směnky poškodí směnečného dlužníka tím, že jej zkrátí na jeho námitkách, v čemž spočívá jeho úmysl. Nepostačuje tak ani hrubá nedbalost, která nastává, když si nabyvatel v důsledku zanedbání svých povinností není vědom tohoto důsledku.⁵¹

Tyto závěry je třeba dle názoru autorky reflektovat také ve světle nového občanského zákoníku, který mimo jiné uvádí, že „každý má povinnost jednat v právním styku poctivě a nikdo nesmí těžit ze svého nepoctivého (...) činu.“⁵² Je zde tak zakotven princip poctivosti, jakožto soubor určitých hodnotových pravidel lidských vztahů. Tento soubor odkazuje na morální hodnoty, které lze v obecné rovině považovat za všeobecně uznávané a za jejichž pomoci je možné ohodnotit chování určitého člověka v konkrétním případě, přičemž princip poctivosti je ústředním principem celé oblasti soukromého práva.⁵³ Dle názoru autorky tak lze vyvodit, že tento princip na jednající osoby, a to i ve směnečných vztazích klade požadavek, aby jednání bylo slušné a čestné z pohledu toho, kdo jedná a to v určitém objektivním měřítku. Nicméně je zřejmé, že povinnost chovat se v právním styku poctivě nebyla zakotvena až novým občanským zákoníkem, nýbrž princip poctivosti je imanentní evropskému právnímu myšlení, ačkoliv dříve nebyl explicitně upraven v zákoníku.⁵⁴ Požadavek poctivého jednání při vystupování v právních vztazích plyne bezesporu i z judikatury Ústavního soudu, kdy ten odmítá posvěcovat zřejmě nespravedlivé rozhodování soudů, jak uvedeno výše.

Nicméně ačkoliv NOZ činí z principu poctivosti stěžejní princip soukromého práva, důkazní břemeno o nepoctivém jednání leží na tom, kdo tvrdí, že druhá osoba jednala nepoctivě, neboť NOZ stanoví vyvratitelnou domněnku poctivého jednání a jednání v dobré víře.⁵⁵ Oproti textu zákona však stojí komentářový výklad, kde je uvedeno, že se zákonodárce dopustil terminologického omylu, který musí být odstraněn výkladem. Tím je tak stanoveno pravidlo

---

⁵¹ BAUMBACH, A., HEFERMEHL, W., CASPER, M. Wechselgesetz, Scheckgesetz, Recht der kartengestützten Zahlungen : WG, ScheckG, Kartengestützte Zahlungen. 23. vydání, C. H. Beck, 2008, s. 252

⁵² § 6 odst. 1,2 NOZ

⁵³ MELZER, Filip. TÉGL, Petr in MELZER, Filip a kol. *Občanský zákoník velký komentář*. Svazek I. § 1-117. 1. vydání, Praha: leges, 2014, s. 106-114 (§ 6)

⁵⁴ Viz tamtéž

⁵⁵ § 7 NOZ

o presumpci pouze subjektivní dobré víry a nikoli pak objektivní, kdy princip poctivosti je právě obvykle chápán jako objektivní dobrá víra.⁵⁶

Z výše uvedeného je tak patrné, že situace směnečných dlužníků je nejvýhodnější, pokud směnka zůstane u remitenta, nebo pokud bude převedena cesí a nikoli formou rubopisu. V takovém případě dlužníkům zůstávají k dispozici všechny námitky. I bez převodu rubopisem je však vhodné si co nejpodrobněji smluvně upravit vztah mezi dlužníkem a věřitelem.

V případě, že bude směnka indosována, dostávají se směneční dlužníci do nezáviděníhodné situace. Nezbyvá proto než doporučit, snažit se tato rizika dopředu eliminovat, a to nejlépe vystavením směnky s doložkou „nikoli na řad“, neboť jen tak je možné se úplně vyhnout účinkům převodu rubopisem uvedeným v § 17 ZSŠ. Zejména pokud tato možnost z jakéhokoli důvodu není dostupná a směnka bude vystavena ve formě na řad, ale nejlépe i v případě rekta směnky by měli směneční dlužníci uzavřít s věřitelem písemnou smlouvu, ve které si co nejpodrobněji sjednají podmínky omezující libovůli směnečného věřitele při jejím uplatňování. Dále je nasnadě pokusit se v dané smlouvě zabránit jejímu převodu tím, že s ním budou spojeny sankce, či povinnost převést spolu se směnkou i příčinnou pohledávku, či oprávnění dlužníka plnit na tuto pohledávku jen oproti vydání směnky. Dále na směnku připojit podrobnou zajišťovací doložku. Pokud směnka zůstane u remitenta, dávají směnečnému dlužníku tyto opatření vysokou pravděpodobnost, že se při neřádném výkonu směnečného práva pomocí námitek ubrání. Vzhledem k neomezené převoditelnosti směnek, se jejímu převodu nedá absolutně zabránit, nicméně v případě sjednání omezujících podmínek má pak dlužník alespoň lepší postavení při uplatňování smluvních pokut, anebo práva na náhradu škody a také mu to dává naději k prokázání vědomého jednání na jeho škodu ze strany nabyvatele směnky. A pokud bude směnka vystavena ve formě rekta směnky, převodem směnky se situace dlužníka nezhorší, neboť bude mít i nadále zachovány své kauzální námitky.

2.2. Obranný mechanismus námitek

Jak bylo uvedeno již výše, brání se směnečný dlužník při uplatnění směnky a zejména následně ve směnečném řízení pomocí námitek, kdy tyto musí pro svou úspěšnou obranu prokázat. Pro diplomovou práci jsou rozhodující především relativní námitky, a to kauzální, neboť absolutní námitky svědčí směnečným dlužníkům kdykoliv a není proto třeba se jimi blíže zabývat. Následující podkapitola se tedy bude věnovat právě kauzálním námitkám. Vzhledem k tomu, že tyto nejsou zákonem nijak omezeny, můžeme nalézt jejich nepřehledné množství a z toho důvodu, budou v práci probrány jen některé.

---

⁵⁶ PELIKÁNOVÁ, Irena, PELIKÁN, Robert In ŠVESTKA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 39-41 (§7)

Opět je třeba zdůraznit, že v případě převodu směnky rubropisem ztrácí její dlužník většinu svých kauzálních námitek (vyjma těch, zakládajících se na jeho vlastních vztazích k novému majiteli směnky). A kdy vůbec vyplývají směnečnému dlužníku kauzální námitky? Jedná se o případy neřádného výkonu směnečného oprávnění věřitele. V diplomové práci není možné se zabývat všemi kauzálními námitkami, neboť ani neexistuje jejich ucelený seznam. Směneční dlužníci mohou navrhnout v podstatě cokoliv, co jim umožňuje reálný stav případu a je zřejmé, že z tohoto důvodu není možné pamatovat na vše, co se může přihodit. Pro účely diplomové práce je tak třeba uvažovat zejména situace, kdy příčinná pohledávka byla splněna či jinak zanikla a směnečný věřitel přesto uplatní směnku, nebo že příčinná pohledávka dosud není splatná a směnečný věřitel přesto uplatňuje směnku, nebo dokonce že příčinná pohledávka vůbec neexistuje nebo je neplatná.⁵⁷

V případě, že je směnka uplatněna remitentem má směnečný dlužník proti jeho jednání zachovány své kauzální námitky. Jeho postavení proto není příliš horší než v situaci, kdy se předběžně zasadil o zlepšení své obranné pozice. Samozřejmě bude mít horší průkazní situaci, než kdyby měl v rukou věřitelem podepsanou smlouvu, ve které by byly omezující podmínky využití směnky. Aby však kauzální námitky byly řádně odůvodněny, musí v nich žalovaný minimálně stručně vylíčit obsah smlouvy, která zapříčinila emitování směnky, či musí vymezit obsah závazku určitého směnečného dlužníka. Vedle toho musí žalovaný uvést také údaje, z nichž plyne zánik jeho povinnosti plnit na předmětnou směnku.⁵⁸ Pokud by tak námitky dlužníka byly jakkoli opodstatněné, ale on je nedostatečně nebo pozdě vymezil, anebo je nebyl schopen dokázat, bude s tímto jeho pochybením spojen procesní neúspěch.

V případě, že směnečný dlužník neuváženě podepsal směnku bez toho, aby se dopředu pokusil zajistit si lepší obranou pozici například připojením doložky nikoli na řad, či vedlejší zajišťovací doložky, a věřitel směnku postoupí na nového nezáludného majitele, je situace směnečného dlužníka podstatně ztížena. V takové situaci totiž může jen doufat, že mu vylíčí námitky z jeho vlastních vztahů k novému majiteli směnky, či že se mu povede prokázat, že nový majitel jednal vědomě na jeho škodu.

Jako konkrétní příklad lze uvést například námitku nepravosti podpisu na směnce. V poslední době se totiž začalo v praxi poměrně často namítat nepodepsání směnky směnečným dlužníkem. Obecně je nutné opět zmínit uvedené již výše, tedy skutečnost, že na směnečném dlužníku leží povinnost tvrdit a prokázat to, co namítá a že věřitel prokazuje pouze fakt, že je oprávněný z formálně platné směnky. Dle Nejvyššího soudu pak ve sporu o pravost podpisu na směnce musí jeho pravost prokazovat ten, kdo ze směnky odvozuje svůj nárok, tedy směnečný

---

⁵⁷ KOVAŘÍK, Z. *Zajišťovací směnka*, 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 61-70

⁵⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 9. 2009, sp. zn. 29 Cdo 4722/2007

věřitel. Směnka je jako taková soukromou listinou a z hmotněprávních směnečných vztahů vyplývá, že žalobce je povinen tvrdit, že se žalovaný svým podpisem na směnce zavázal k její úhradě a dosud tak neučinil. Z tohoto pak vyplývá též břemeno důkazní.⁵⁹ S tímto rozhodnutím Nejvyššího soudu se ztotožňuje též Chalupa, který také brojí proti rozporům v rozhodovací praxi soudů, kdy soudy nižších instancí názor Nejvyššího soudu často nerespektují a důkazní břemeno naopak kladou na žalovaného, který tvrdí, že směnku nepodepsal.⁶⁰

V této souvislosti je třeba jistě též zohlednit úpravu v NOZ, kde v § 565 je nově zařazeno pravidlo, že pravost a správnost soukromé listiny prokazuje ten, kdo se jí dovolává,⁶¹ což je v našich souvislostech zřejmě osoba ze směnky žalující. Dle odborné literatury k NOZ „*lze za listinu považovat jakýkoli psaný projev nacházející se na jakémkoli hmotném podkladu.*“⁶² Bezpochyby tak jde i o směnku a zdá se, že by zákonné znění mělo odstranit rozpory v rozhodovací praxi nižších soudů s názorem soudu Nejvyššího.

Nicméně jak opět poukazuje Chalupa opak je pravdou a soudy nižších instancí nadále rozhodují po svém a v případě, že respektují názor NS, tak své rozhodnutí podepřou o něj a nikoliv o zákonné znění NOZ.⁶³ Dle názoru autorky je tato situace na škodu, neboť z celkové úpravy soukromého práva obsažené v NOZ vyplývá, že směřuje k prosazování principů spravedlnosti, s čímž samozřejmě souvisí i právní jistota, kdy je nově výslovně zakotven požadavek jednotného rozhodování obdobných právních případů.⁶⁴ Autorka má za to, že z tohoto zřejmě vyplývá i povinnost nižších soudů respektovat názor vyjádřený soudem vyššího stupně, neboť co jiného by mohlo poškozovat právní jistotu než skutečnost, že určitá věc nebude rozhodována v souladu s judikaturou Nejvyššího soudu navíc nově podpořenou i zněním zákona.

Další zajímavostí, která se váže k této námitce, je pak to, že jak píše Kovařík, v ČR nepanuje úplná shoda na tom, zda námitka pravosti podpisu je námitkou, která spadá pod režim čl. 17 ZSŠ, anebo zda je možné ji vznášet i proti poctivým nabyvatelům směnky. Není totiž plně vyjasněno, které straně se má dát přednost.⁶⁵ Naproti tomu v německé literatuře se tato námitka považuje za tzv. „nepropadnutelnou“ (nicht präklusionsfähige Einwendung), kterou je možno vznášet proti kterémukoli majiteli směnky, neboť dlužník nemůže odpovídat za projev vůle, který neučinil.⁶⁶

---

⁵⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 12. 2009, sp. zn. 29 Cdo 3478/2007

⁶⁰ CHALUPA, Radim. Vybrané otázky důkazního břemene v řízení o zaplacení směnečného nároku. *Bulletin advokacie*, 2015, č. 12, s. 26 a násl.

⁶¹ § 565 NOZ

⁶² JINDŘICH, Miloslav In MELZER, Filip a kol. *Občanský zákoník velký komentář*. Svazek III. § 419-654. 1. vydání, Praha: Leges, 2014, s. 661-662 (§ 565,566)

⁶³ CHALUPA, Radim. Vybrané otázky důkazního břemene v řízení o zaplacení směnečného nároku. *Bulletin advokacie*, 2015, č. 12, s. 26 a násl.

⁶⁴ § 13 NOZ

⁶⁵ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 6. vydání, Praha: C. H. Beck, 2011, s. 484

⁶⁶ BAUMBACH, A., HEFERMEHL, W., CASPER, M. Wechselgesetz, Scheckgesetz, Recht der kartengestützten Zahlungen : WG, ScheckG, Kartengestützte Zahlungen. 23. vydání, C. H. Beck, 2008, s. 217 a násl.

Je tomu tak proto, že tím, kdo dluží z takto podepsané směnky, není ten, jehož podpis byl zfalšován, nýbrž ten, kdo jeho podpis zfalšoval. A z tohoto důvodu, se tak případný žalovaný může dovolávat pravého stavu věci proti kterémukoli majiteli směnky.⁶⁷

Na uvedeném příkladu je možno vidět nesnadné postavení směnečného dlužníka a je zřejmé, že pokud se jakákoli osoba rozhodne vstoupit do směnečných vztahů na straně dlužnické, je více než záhodno, aby na svou obranu pamatovala již dopředu a nespolehala se, že se bez potíží ubrání i bez dostatečné úpravy vzájemných vztahů a zejména zajištění důkazních prostředků. V každém případě je třeba pozitivně hodnotit přístup Nejvyššího soudu. Autorka by dále doporučila inspiraci německým řešením obdobných případů, neboť se jí zdá logické a spravedlivé.

2.3. Obrana v exekučním řízení

S ohledem na výše uvedenou zásadu, kdy věřitel může uplatňovat příčinou pohledávku a směnku ji zajišťující v jakémkoli pořadí případně souběžně není výjimkou ani situace, kdy jsou zde dva pravomocné a vykonatelné tituly – jeden ze závazku a jeden ze směnky zajišťující tento závazek. V případě, že se věřitel rozhodne vymáhat v exekučním řízení na oba dva tituly, musí se dlužník - povinný aktivně bránit. Opět však bude rozdíl, zda oba tituly uplatňuje identická osoba či je z jednoho titulu, obvykle závazkového oprávněn původní věřitel tzn. remitent směnky, který ji předtím převedl na nového nezaludného majitele, který uspěl ve směnečném řízení a vede proti povinnému ze směnky jiné exekuční řízení.

V případě, že půjde o jednoho a toho samého věřitele, kterému svědčí oba tituly a on se buď pro oba rozhodne vést exekuci, nebo ačkoliv ho dlužník z jednoho z těchto titulů uspokojí, bude vést exekuci na výkon druhého titulu, takovéto jeho rozhodnutí zákon sice nezakazuje, nicméně je zřejmé že se nejedná o oprávněný výkon práva. Z ekonomického hlediska mu plnění náleží pouze jednou a to i přes fakt, že je směnka abstraktní cenný papír, u kterého neplatí zásada subsidiarity a plněním na směnku nezaniká příčinná pohledávka.

V případě, že dlužník na zajišťovací směnku již do určité výše plnil, se pak za předpokladu nuceného vymáhání směnkou zajištěné pohledávky, v tom rozsahu, v jakém plnil na směnku, ubrání námitkou splnění na zajišťovací směnku. A v případě, že je tatáž pohledávka zajištěna i pomocí jiného zajišťovacího institutu, typicky např. zástavním právem, pro které se uplatní obvyklý princip akcesority, pak skutečnost, že se povinný může ubránit proti nucenému výkonu příčinné pohledávky, která je zajištěna např. zástavním právem, znamená, že je třeba tyto účinky

---

⁶⁷ BÜLOW, P. Wechselgesetz, Scheckgesetz: mit AGB-Sparkassen, AGB-Banken, AGB-Postbank und Scheckbedingungen. Kommentär. 5. vydání, C. H. Beck, 2013, s. 134

vztáhnout také na toto zajištění, které nebude možno realizovat.⁶⁸ Pokud bude nařízeno exekuční řízení pro vymození povinnosti vyplývající z příčinné pohledávky, pak za situace kdy byla požadovaná částka již uhrazena z titulu zajišťovací směnky, je toto důvodem pro zastavení exekuce dle § 268 odst. 1 OSŘ.⁶⁹ V případech řešených Nejvyšším soudem šlo o situace, kdy povinný již dříve plnil na zajišťovací směnku a následně byla nuceně vymáhána povinnost plnit také na příčinnou pohledávku, přičemž s odkazem na to, že ekonomicky náleží věřiteli plnění jen jednou, šlo v takovém případě o exekuci nepřijatelnou. Autorka má proto za to, že by se obdobně povinný ubránil i v případě, že by bylo zjištěno, že dlužník dříve hradil na příčinnou pohledávku a následně byla nuceným způsobem vymáhána povinnost plnit na zajišťovací směnku. I přes skutečnost, že splněním příčinné pohledávky směnka nezaniká, je totiž fakt, že věřiteli z ekonomického hlediska náleží plnění jen jednou v obou případech stejný bez ohledu, na který ze vzniklých vztahů plnil dlužník dříve.

Pokud je exekuce neúspěšná, tedy dojde k jejímu zastavení z některého z důvodů § 268 odst. 1 písm. a)-h) hradí její náklady ten, kdo zastavení exekuce zavinil.⁷⁰ Pokud tedy věřitel záměrně podá návrh na nařízení exekuce, i přes to že ví, že už mu plnění z jednoho z titulů bylo poskytnuto ať už provedením exekuce či dobrovolně ze strany dlužníka, měl by dle názoru autorky náklady exekuce nést sám, neboť povědomí o tom, že z ekonomického hlediska již jednou uspokojen byl, způsobuje jeho zavinění na zastavení exekuce.

I v případě, že by si oprávněný, který je věřitelem jak příčinné pohledávky, tak pohledávky směnečné z jakéhokoli důvodu nebyl vědom, že mu již plnění z jednoho titulu poskytnuto bylo, měl by dle názoru autorky nést náklady exekuce. V takové situaci by se totiž měla aplikovat zásada „vigilantibus iura scripta sunt.“ Za dané situace dle názoru autorky není nejmenšího důvodu, aby náklady exekuce nesl povinný neboť právě v případě, kdy by oprávněný náležitě dbal o své právní záležitosti, nevznikly by řádně postupujícímu povinnému zbytečné náklady. Vše uvedené je samozřejmě uvažováno v obecné rovině a nepochybně mohou nastat případy, kdy povinný bude tím, kdo způsobuje a zavinuje další nadbytečné náklady, které si pak ponese sám.

Jak se však situace změní, pokud budou tituly uplatňované rozdílnými osobami? Tedy pokud původnímu věřiteli bude svědčit titul z příčinné pohledávky a osobě od něj odlišné naproti tomu titul ze zajišťovací směnky?

Dle názoru Pařízka i v případě oddělení osoby směnečného věřitele od věřitele příčinné pohledávky by v exekučním řízení měly být plně uplatnitelné výše zmíněné závěry Nejvyššího

---

⁶⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 10. 2012 sp. zn. 21 Cdo 2564/2011

⁶⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 7. 2015 sp. zn. 26 Cdo 4188/2014

⁷⁰ § 89 zákona č. 120/2001 sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekutorský řád) ve znění pozdějších předpisů (dále jen jako „EŘ“)

soudu a § 17 ZSŠ by se užít neměl. Na rozdíl od nalézacího řízení ve směnečných věcech tedy může dlužník v exekučním řízení vznášet jakékoli námitky a nemusí prokazovat, že nabyvatel směnky jednal vědomě k jeho škodě. Dle Pařízkova názoru mohou být sice zahájena klidně obě exekuční řízení souběžně, nicméně nemůže být vymoženo více, než kolik by povinný zaplatil na vymáhanou pohledávku v případě, že by byla exekuce vedena pouze jedním z věřitelů. Mohou tak být zahájena i dvě souběžná exekuční řízení, přičemž věřitelé mohou být i souběžně uspokojováni, ale jen poměrně tzn., že maximální vymožená částka může být rovna tomu, co by bylo vymoženo v případě jediného věřitele z obou pohledávek. Výjimkou k tomuto bude, že náklady nalézacího řízení přiznané exekučním titulem bude možno vymoci do plné výše, či to, že bude povinný muset zaplatit zvláštní nároky související se smlouvou či směnkou, např. bude muset uhradit v plné výši směnečný peníz či útraty.⁷¹

Tyto závěry by byly pro směnečné dlužníky zcela jistě pozitivní, nicméně na druhou stranu proti nim hovoří klasické zásady směnečného práva. Autorce diplomové práce se nepovedlo najít zdroje podporující výše uvedený názor, nicméně ani jej vyvracející. Je zřejmé, že v případě, kdy je jediná osoba věřitelem jak směnečným tak závazkovým náleží jí jen jedno ekonomické plnění, ale dle názoru autorky v případě dvou rozdílných věřitelů by mohly vznikat absurdní situace.

Představme si případ, kdy novému směnečnému majiteli svědčí oprávnění ze směnky na základě nepřetržité řady rubopisů, a ten ji uplatní u soudu, přičemž je vydán v nalézacím řízení směnečný platební rozkaz, který je přes kauzální námitky směnečného dlužníka ponechán v platnosti. Směnečný dlužník může namítat např. splnění příčinné pohledávky, či její jiný zánik. Jednoduše řečeno směnečný dlužník již z ekonomického hlediska jednou poskytl plnění, k němuž se vztahovaly směnečná i příčinná pohledávka. Přes tuto skutečnost se v nalézacím řízení neubrání směnečnému platebnímu rozkazu právě s odkazem na zásady směnečného práva, protože neprokáže, že nový majitel směnky ji nabyt vědomě na jeho škodu. Oběma stranám tímto vznikají náklady ať už finanční či časové, přičemž finanční náklady nese především strana neúspěšná, tedy směnečný dlužník. Následně se však v exekuci dlužník ubrání s poukazem na to, že již zajištěné plnění jednou poskytl, přičemž exekuci bude možno vést a provést jen pro zvláštní se směnkou spojené náklady.

Taková to situace, je dle názoru autorky poněkud absurdní, respektive by ztrácela smysl celková úprava směnečného práva. Směnečný dlužník by se totiž i při nesplnění podmínek § 17 ZSŠ nakonec ubrání, nicméně v mezidobí by vznikly zbytečné náklady, které by stejně uhradit musel. Pokud však bude na příčinnou pohledávku či na směnku plněno až po vydání směnečného

---

⁷¹ PARÍZEK, Igor. Zajišťovací směnka v exekuci. *Právní rozhledy*, 2013, č. 12 s. 444 a násl.

platebního rozkazu, opět se směneční dlužníci ubrání dle § 268 odst. 1 písm. g), h) OSŘ,⁷² přičemž není jasné, zda toto pravidlo bude platit jen pro případy jednoty v osobě věřitele, či i za předpokladu, že došlo k rozdvojení oprávnění z příčinného vztahu a ze vztahu směnečného.

Otázku obrany směnečných dlužníků, respektive povinných v exekučním řízení, proto co se týče situace, kdy bude směnka indosována na nového nezáludného majitele nelze uspokojivě zodpovědět. Nicméně pokud je věřitelem jedna a tatáž osoba, nebude pro povinného těžké se ubránit, pokud samozřejmě vyvine procesní aktivitu.

---

⁷² *Obchodní právo: Časopis pro obchodně právní praxi*. Praha: První archivní a spisovenská, 2010, roč. 19, č. 8 s. 13, citováno dle KOVARÍK, Z.: *Zákon směnečný a šekový*. Komentář. 6., dopl. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014., s. 108 (§ 17).

3 Směnka ve spotřebitelských věcech

Situace se poněkud mění, pokud je stranou zavázanou ze směnečného vztahu spotřebitel. Pro nastínění situace je dle názoru autorky třeba nejprve nahlédnout do právního vývoje užití směnečného institutu ve spotřebitelských věcech v rámci posledního desetiletí, kdy v právní úpravě došlo k podstatným změnám, které si vyžádala praxe. S ohledem na v současné době projednávaný návrh nového zákona o spotřebitelském úvěru, který celou oblast upravuje opět odlišně, je kapitola členěna do 3 podkapitol, a to 1. vývoj současné právní úpravy, 2. Návrh nového zákona o spotřebitelském úvěru a 3. shrnutí.

3.1. Vývoj současné právní úpravy

Stěžejní pro tuto oblast je v současné době zákon č. 145/2010 sb., o spotřebitelském úvěru, ve znění pozdějších předpisů (dále též jen jako „ZSÚ“). Pro aplikaci tohoto zákona se spotřebitelským úvěrem rozumí *„odložená platba, půjčka, úvěr nebo jiná obdobná finanční služba poskytovaná nebo přislíbená spotřebiteli věřitelem, nebo zprostředkovatelem,*“⁷³ přičemž spotřebitelem dle tohoto zákona je ten, kdo nevstupuje do vztahů předpokládaných tímto zákonem v rámci své podnikatelské činnosti nebo samostatného výkonu svého povolání, a jde o fyzickou osobu. Věřitelem je pak osoba, která nabízí nebo poskytuje spotřebitelský úvěr v rámci samostatného výkonu povolání nebo podnikatelské činnosti.⁷⁴ Zároveň pak nesmějí být naplněny negativní podmínky uvedené v § 2 ZSÚ, které vylučují působnost tohoto zákona a také se nesmí jednat o spotřebitelský úvěr sjednaný jako možnost přečerpání, který je splatný do 1 měsíce. V takovém případě, se totiž ustanovení tohoto zákona upravující užití smének nepoužijí.⁷⁵

Obecně se dá také říci, že ve věcech ochrany spotřebitelů se výrazně projevuje vliv norem Evropské unie. Požadavek náležité ochrany spotřebitele ve věcech spotřebitelského úvěru před účinky směnečného práva, byl pro členské státy Evropské unie (dále také jen jako „EU“) stanoven ve směrnici Rady 87/102/EHS ze dne 22. 12. 1986 o sblížování právních a správních předpisů členských států, týkajících se spotřebitelského úvěru. Směrnice v čl. 10 stanovila: *„Členské státy, které v souvislosti se smlouvami o úvěru dovolují spotřebiteli, aby: a) platil směnkami včetně dlužních úpisů; b) poskytoval jistotu pomocí smének včetně dlužních úpisů a šeků, zajistí, aby byl spotřebitel při použití těchto nástrojů pro tyto účely vhodným způsobem chráněn.*“⁷⁶ Tato směrnice byla nahrazena směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES ze dne 23. 4. 2008, a to s účinností od 12. 5. 2010, kdy obsahově rovnocenné ustanovení nebylo v posledně jmenované směrnici upraveno. V rámci procesu

---

⁷³ § 1 ZSÚ

⁷⁴ § 3 písm. a), b) ZSÚ

⁷⁵ § 22 odst. 1 ZSÚ

⁷⁶ Čl. 10 směrnice Rady 87/102/EHS ze dne 22. 12. 1986 o sblížování právních a správních předpisů členských států týkajících se spotřebitelského úvěru. Úřední věstník Evropské unie. L 42, 12. únor 1987.

přístupování k EU proto ČR v § 12 zák. č. 321/2001 Sb., o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru, v původním znění, zakotvila, že „*Splácí-li spotřebitel spotřebitelský úvěr prostřednictvím směnky nebo šeku nebo zajišťuje-li jimi jeho splacení, musí si věřitel počínat tak, aby byla zachována všechna práva spotřebitele, která vyplývají ze smlouvy, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr.*“⁷⁷ Před datem 25. 2. 2013 tak dovolovala česká právní úprava využití směnek v souvislosti se spotřebitelským úvěrem, ovšem s požadavkem náležitého zachování práv spotřebitele. Výše jmenovaný zákon č. 431/2001 Sb., byl zrušen ZSÚ, přičemž znění § 12 bylo shodně převzato do § 18 ZSÚ. Komentářová literatura k tomuto ustanovení však upozorňovala na jeho rizikovost pro spotřebitele a oceňovala slovenskou úpravu, ve které již v dané době byl zakotven zákaz užití směnek a šeků k zajištění či splácení spotřebitelských úvěrů.⁷⁸

Naše předchozí právní úprava totiž umožňovala snadné zneužití institutu směnky, což se právě ve spotřebitelských věcech, stalo oblíbenou praktikou některých věřitelů. Toto je možné ilustrovat na několika případech řešených v této době soudy. Situace budou samozřejmě vykresleny v hrubých rysech, neb diplomová práce nedává dostatečný prostor pro zabíhání do přílišných detailů. V prvním případě Vrchní soud v Praze se k odvolání žalobce, na kterého byla převedena směnka zajišťující smlouvu o spotřebitelském úvěru, zabýval případem, ve kterém žalovaná, spotřebitelka vystavila směnku vlastní na řad ve prospěch poskytovatele spotřebitelského úvěru. Jednalo se o formulářovou směnku, kdy dané formuláře společnost poskytující spotřebitelský úvěr používala ve značném množství, respektive řádově byly takto vystavěny tisíce směnek. Následně tyto směnky společnost poskytující spotřebitelský úvěr převedla na žalobce a ten uplatnil v blízké časové souvislosti 400 naprosto stejných směnek, ve kterých se měnila jen směnečná suma a výstavce, kdy tyto uplatnil pomocí téměř identických žalob. Vrchní soud dovodil neplatnost směnečné smlouvy pro rozpor se zákonem dle § 39 zák. 40/1964 sb., občanský zákoník a to z důvodu toho, že i takováto směnečná dohoda je spotřebitelskou smlouvou ve smyslu ustanovení občanského zákoníku na ochranu spotřebitele a v případě, že v této smlouvě není vyloučena převoditelnost, pak se jedná o ujednání, které vyvolává zřejmou nerovnováhu v právech a povinnostech stran k neprospěchu spotřebitele. Toto sice nezpůsobuje neplatnost směnky, ale zakládalo to důvodné námitky pro žalovanou vůči remitentovi. V daném případě se žalovaná ubránila i přesto, že směnka nebyla uplatňována původním věřitelem, nýbrž novým nabyvatelem směnky. Z okolností celého případu bylo totiž zřejmé, že se nejednalo o nezáludného nabyvatele směnky, naopak že byl převod uskutečněn právě z těch důvodů, aby směnečné dlužníci byly odebrány námitky, jak předpokládá § 17 ZSŠ.

---

⁷⁷ § 12 zák. č. 321/2001 Sb., o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru, v původním znění.

⁷⁸ WACHTLOVÁ, L., SLANINA, J.: *Zákon o spotřebitelském úvěru*. Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2011, S. 169 (§ 18)

Obě zainteresované společnosti totiž úzce spolupracovaly, což bylo zřejmé z převodu značného množství směnek, navíc pro nabyvatele nebylo nikterak těžké zjistit z obchodního rejstříku, že remitent se zabývá právě poskytováním spotřebitelských úvěrů, a že tak jde právě o směnku z takového vztahu.⁷⁹

V tomto případě, tak dobře zafungovala soudní ochrana dlužníka ze spotřebitelského úvěru. Jednalo se však o doslova křiklavý případ zneužití právní úpravy, který by zdánlivě snad ani nemohl být rozhodnut jinak. Opak je nicméně pravdou. Téměř identický případ totiž rozhodoval Vrchní soud v Praze již o několik let dříve v roce 2009.⁸⁰ Zde se jednalo opět o situaci zřejmě spadající pod režim zákona o spotřebitelském úvěru, kdy si žalovaná půjčila 6.420,- Kč na výstavbu, úpravu nebo údržbu nemovitosti, tedy byly zdánlivě splněny negativní podmínky ZSÚ, nicméně vzhledem k výši úvěrované částky bylo zřejmé, že dodatek o využití poskytnutých prostředků byl do smlouvy dosazen záměrně za účelem vyloučení aplikace ZSÚ. Celá částka pak měla být splacena ve 21 týdenních splátkách po 420,- Kč. Zároveň byla ve smlouvě dohodnuta smluvní pokuta ve výši 0,8 % z dlužné částky za každý, byť jen započatý den prodlení. K zajištění svých závazků vystavila žalovaná vlastní blankosměnku na řad. Vyplňovací právo bylo věřitelem využito poté, co dlužnice přestala splácet dlužnou částku, kdy do směny doplnil 30.320,- Kč a následně tuto směnku prodal žalobci, který ji poté uplatnil. Jako v předchozím případě se jednalo o dvě společnosti úzce spolupracující ve vymáhání většího počtu podobným způsobem vystavených směnek, kdy obě společnosti sídlily na Kypru. V daném případě prvostupňový soud nechal směnečný platební rozkaz přes včas podané námitky žalované v platnosti, neboť zde neshledal ze strany nabyvatele směny vědomé jednání na škodu žalované. O odvolání žalované proti tomuto rozhodnutí následně rozhodoval Vrchní soud v Praze, který směnečný platební rozkaz nechal také v platnosti. Ani jeden z obecných soudů totiž v daném případě v postupu obou společností neshledal vědomé jednání na škodu žalované, tak jak jej vyžaduje § 17 ZSŠ. Na těchto dvou případech je možné vidět, jak co se týče skutkového děje velmi podobné případy, byly v rámci jednoho soudu s odstupem pár let rozhodovány diametrálně odlišně. V daném případě však žalovaná podala ústavní stížnost a celým případem se tak zabýval Ústavní soud, který ovšem napadané rozhodnutí zrušil. Dle názoru Ústavního soudu totiž vedení podobných soudních sporů, kde primárním účelem není dovolání se svých práv, nýbrž zvýšení podnikatelského zisku hraničí se zřejmým zneužíváním práva. Argumentace principy směnečného práva, tedy zejména přísnou formálností pak nemůže sloužit jako základna pro ubránění postupu, jímž dochází ke zneužití práva typicky v neprospěch směnečných dlužníků. Obecné soudy pak ve své rozhodovací praxi musí

---

⁷⁹ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 29. 4. 2013, sp. zn. 9 Cmo 122/2013

⁸⁰ Příklad byl řešen v rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 18. 11. 2009 sp. zn. 5 Cmo 341/2009

hledat způsoby jak zabránit podobnému zneužití práva. K tomuto dal Ústavní soud ve svém nálezu za příklad také výše zmiňovaný rozsudek Vrchního soudu v Praze.⁸¹

S ohledem na shora vykreslený posun rozhodovací praxe obecných soudů ve prospěch směnečných dlužníků, ze smlouvy o spotřebitelském úvěru je možné si představit, že i bez změny zákonného znění by bylo dosaženo větší rovnováhy v právech, neboť by soudy při svém rozhodování zohlednily více mimo směnečné okolí celého vztahu. V každém případě, je však dle názoru autorky třeba kladně hodnotit, že v současném znění ZSÚ účinném od 25. 2. 2013⁸² je zakotven zákaz použití směnky k zajištění spotřebitelského úvěru či k zajištění povinnosti vyplývající ze smlouvy, která byla uzavřena za účelem sjednání spotřebitelského úvěru.⁸³ Dle vyjádření Ministerstva Financí ze dne 4. 7. 2012 byla změna zákonné úpravy vyvolána právě v reakci na neférové praktiky věřitelů.⁸⁴ Užití směnek ve věcech spotřebitelských úvěrů je tak v zákoně výslovně zakázáno a oproti znění zákona účinného před novelou, porušení tohoto ustanovení je vedle povinnosti k náhradě škody⁸⁵ sankcionováno i jako správní delikt, za který je možno uložit pokutu až do 20.000.000,- Kč,⁸⁶ což snad může věřitele uvažující o využití směnky v těchto vztazích dostatečně odradit.

Opačný názor k zákonnému zakazu užívání směnek vyjádřil Michal Říha. Dle jeho pohledu na věc měla být vzniklá situace řešena jinak. Předně pro Českou republiku jakožto členu EU je závazné komunitární právo, kde je akcentována právě ochrana spotřebitele a vedle toho je také na vzniklé případy nutné aplikovat ochranu spotřebitele vyplývající z obecných právních předpisů, tedy zejména občanského zákoníku a v případě aplikace práva jako celku by se podobným situacím zneužívání směnečného institutu dalo snadno zamezit právě při soudním rozhodování. Za daný stav věci tak dle něj mohla především neochota soudců vykládat ustanovení ZSÚ a ZSŠ v širším kontextu českého a evropského práva.⁸⁷

Nicméně jaká je situace, kdy přes zákonný zákaz bude ve věci spotřebitelského úvěru vystavena směnka? Pokud taková směnka bude odpovídat požadavkům zákona směnečného a šekového, pak i přes rozpor se zákonem o spotřebitelském úvěru nepůjde o neplatnou směnku. Tento závěr je nutno učinit na základě všech výše zmíněných zásad směnečného práva.

---

⁸¹ Nález Ústavního soudu ze dne 18. 7. 2013, sp. zn. IV. ÚS 457/10, bod 21-22

⁸² Poměrně zásadní změna ZSÚ byla provedena zákonem č. 43/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů

⁸³ § 18 ZSÚ

⁸⁴ Ministerstvo financí. *Novela zákona o spotřebitelském úvěru se zaměřuje proti nefér praktikám* [online]. Ministerstvo financí tiskové zprávy, 4. 7. 2012 [cit. 21. 3. 2016]. Dostupné na <<http://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2012/2012-07-04-tiskova-zprava-5083-5083>>

⁸⁵ § 18 odst. 2 ZSÚ

⁸⁶ § 20 odst. 1, písm. d), odst. 5 písm. a) ZSÚ

⁸⁷ ŘÍHA, M. Kauzální směnečná námitka spotřebitele proti indosované směnce. *Právní rozhledy*, 2012, č. 20 s. 713 a násl.

Protože platná směnka tu je vždy, pokud jsou splněny její formální požadavky a mimo směnečné okolí směnky na její platnost jako takové nemá vliv. A do mimo směnečného okolí směnky je třeba počítat i to, že je dlužník spotřebitelem, kterého chrání zákonný zákaz užívání směnek. Zjednodušeně, pokud se spotřebitel podepíše jako dlužník na listinu, která jinak splňuje všechny požadavky směnky, půjde o směnku platnou. Autorka se však domnívá, že nikoli reálně soudní cestou vymahatelnou. Takovýto nedostatek směnky bude zakládat pouze kauzální námitku spotřebitele, a to námitku nepřipustného důvodu směnky.⁸⁸ Dá se tedy očekávat, že v případě, že věřitel zajistí svou pohledávku ze spotřebitelského úvěru směnkou a tu pak následně uplatní, nebude pro dlužníka – spotřebitele problém se ubránit poukazem na zákonný zákaz. Navíc se dá očekávat, že si takovýto postup věřitel dobře rozmyslí, neboť by se pravděpodobně vystavil většímu nebezpečí správního řízení, ve kterém by mu mohla být jak uvedeno výše uložena pokuta až do výše 20.000.000,- Kč.

Jak se však změní situace v případě, že bude takováto směnka vystavena na řad a následně převedena na nového nezáludného majitele? Bude možné takovýto převod automaticky považovat za učiněný vědomě na škodu dlužníka nebo bude muset dlužník ze spotřebitelského úvěru skutečnosti osvědčující toto jednání i v takovém případě dokazovat?

Je jasné, že v tomto případě dochází ke střetu principů směnečného práva na straně jedné se stále silněji se projevujícím principem ochrany spotřebitele na straně druhé. Jistě je možné uvažovat i zde o převaze principu formálnosti směnečného práva, což by znamenalo aplikaci § 17 ZSŠ se všemi důsledky, kdy by spotřebitel v postavení směnečného dlužníka musel prokázat vědomé jednání nabyvatele dané směnky na škodu dlužníka - spotřebitele.

Nicméně rozhodujícím v této otázce je názor Ústavního soudu, že pokud je účastníkem původního směnečného vztahu spotřebitel, může po rubopisu směnky uplatňovat kauzální námitky vůči výstavci směnky i přes to, že podmínky § 17 ZSŠ nebyly splněny. V případě spotřebitelů totiž nelze nevzít v potaz jejich specifické zájmy a potřeby, a to zejména za situace, kdy dochází k nadužívání, až zneužívání směnek v právním styku s osobami, po kterých nemůže být oprávněně požadována taková znalost a odbornost, která by zaručila jejich dostatečnou ochranu. Ústavní soud tak vyjevil, že napříště nebude tolerovat příliš formalistický přístup soudů, který odůvodňuje zřejmou nespravedlnost.⁸⁹

V současné době je tak zejména s ohledem na vývoj právní úpravy a také judikaturu Ústavního soudu ale i s přihlédnutím k judikatuře obecných soudů, které již v minulosti začaly postupně dostatečně akcentovat ochranu spotřebitele, dle názoru autorky zajištěna ochrana

---

⁸⁸ SADECKÝ, L. Směnka a spotřebitelský úvěr. *Právní rozhledy*, 2013, č. 2, s. 51 a násl.

⁸⁹ Nález ústavního soudu ze dne 31. 8. 2015, sp. zn. II. ÚS 1287/14 body 14-18

spotřebitelů vystupujících ve směnečných vztazích v pozici směnečných dlužníků odpovídajícím způsobem.

3.2. Návrh zákona o spotřebitelském úvěru

V souvislosti s úpravou spotřebitelských úvěrů je však třeba zmínit ještě poměrně zásadní návrh zákona o spotřebitelském úvěru, který dne 22. prosince 2015 předložila Vláda Poslanecké sněmovně jako sněmovní tisk č. 679/0, jímž má být zrušen dosavadní ZSÚ. Tento návrh sice v současné době není ještě ani platný, nicméně vzhledem k tomu, že zapracovává příslušné předpisy Evropské unie, mimo jiné Směrnici Evropského parlamentu a Rady 2014/17/EU ze dne 4. února 2014 o smlouvách o spotřebitelském úvěru na nemovitosti určené k bydlení a o změně směrnic 2008/48/ES a 2013/36/EU a nařízení (EU) č. 1093/2010, která ve svém 42. článku stanoví povinnosti pro členské státy přijmout a zveřejnit implementační právní předpisy do 21. 3. 2016, je jisté, že tato novela v nějaké podobě přijata bude. Ke dni 29. 6. 2016 byl tento vládní návrh v pozměněné podobě schválen Poslaneckou sněmovnou a čeká na projednání v Senátu.

Co se týče navrhovaných změn, pro diplomovou práci je zásadní, že se nově bude zákon o ochraně spotřebitele vztahovat také na spotřebitelské úvěry na bydlení, zajištěné nemovitou věcí, nebo věcným právem k takové věci, nebo poskytnuté stavební spořitelnou v souladu se zákonem upravujícím stavební spoření. V případě poskytnutí spotřebitelského úvěru jiným subjektem než stavební spořitelnou a nebo pokud nebude zajištěn nemovitou věcí či věcným právem k ní, bude se jednat o spotřebitelský úvěr na bydlení za splnění podmínky účelového určení takového úvěru, tedy musí být poskytnut za účelem „1. nabytí, vypořádání nebo zachování práv k nemovité věci nebo součásti nemovité věci, 2. výstavbě nemovité věci nebo součásti nemovité věci, 3. úhradě za převod družstevního podílu v bytovém družstvu nebo nabytí účasti v jiné právnické osobě za účelem získání práva užívání bytu nebo rodinného domu, 4. změně stavby podle stavebního zákona nebo jejímu připojení k veřejným sítím, 5. úhradě nákladů spojených se získáním peněžité zápujčky, úvěru nebo jiné obdobné finanční služby s účelem uvedeným v bodech 1 až 4, nebo splacení úvěru, peněžité zápujčky nebo jiné obdobné finanční služby poskytnuté k účelům uvedeným v bodech 1 až 6.“⁹⁰

Znění současného § 18 ZSÚ pak bude nahrazeno § 112, v jehož druhém odstavci je dovoleno využití směnky či šeku pro spotřebitelský úvěr na bydlení, který nelze v dostatečném rozsahu po přechodnou dobu zajistit zástavním právem dle § 113 odst. 2 daného zákona. Taková to směnka může být vystavena jen ve formě rekta směnky, tedy na jméno a musí být věřitelem

---

⁹⁰ § 2 Vládního návrhu zákona o spotřebitelském úvěru ve znění sněmovního tisku č. 679/0 předloženého Poslanecké sněmovně k projednání dne 22. 12. 2015, ve znění schváleném Poslaneckou sněmovnou a předloženém k projednání Senátu ČR (dále jen „vládní návrh zákona o spotřebitelském úvěru“ či „VNZSÚ“). Srovnání se současným § 2 písm. a) ZSÚ, kde bylo stanoveno, že se ZSÚ nevztahuje právě takovéto úvěry poskytnuté na bydlení.

bezodkladně po dostatečném zajištění spotřebitelského úvěru vrácena spotřebiteli.⁹¹ Jako dříve je pak porušení těchto povinností sankcionováno jako správní delikt pokutou až do výše 20.000.000,- Kč.⁹² V důvodové zprávě k ustanovení § 112 stojí, že užití směnky může být odůvodněné jen po přechodnou dobu, ve které není možné zajistit úvěr zástavním právem, například z důvodu financování koupě nemovité věci před jejím převodem do vlastnictví, kdy k ní spotřebitel není oprávněn zřízovat zástavní právo. Kladně je třeba hodnotit zejména vyloučení použití směnky na řad a tím zabránění indosace se všemi jejími účinky.⁹³

Nad čím je však nutné se pozastavit je skutečnost, že v současném navrhovaném znění § 112 Vládního návrhu je vypuštěn zákonný zákaz zakotvený v současném znění § 18 odst. 3 ZSÚ. V navrhovaném znění je totiž stanoven pouze zákaz použití směnky k zajištění nebo splacení spotřebitelského úvěru.⁹⁴ V současném platném a účinném znění ZSÚ je naproti tomu zakázáno použití směnky nejen k zajištění nebo splacení spotřebitelského úvěru, nýbrž je zde zakotven také zákaz jejího použití ke splnění nebo zajištění splnění jiné povinnosti vyplývající ze smlouvy, ve které se sjednává zprostředkování spotřebitelského úvěru.⁹⁵

Autorka diplomové práce má za to, že se v tomto případě nejedná o úmysl zákonodárce umožnit opětovné používání směnek k zajištění jiných povinností vyplývajících ze smlouvy o spotřebitelském úvěru, nýbrž pravděpodobně o chybu z nepozornosti, vzhledem k tomu, že ani v důvodové zprávě není uvedeno vysvětlení, proč není tento zákaz upraven i v navrhovaném znění ZSÚ. Dle názoru autorky tak navrhované znění zákona o ZSÚ, umožňuje opět pokusy o zneužití právní úpravy ze strany věřitelů spotřebitelských úvěrů. Lze si totiž snadno představit případ, ve kterém si zprostředkovatel nechá vystavit blanko směnku např. k zajištění smluvní pokuty na porušení některého ustanovení smlouvy o zprostředkování smlouvy o spotřebitelském úvěru.

Vzhledem k tomu, že v navrhovaném znění zákona nejsou stanoveny absolutně žádné podmínky pro toto, mohla by taková směnka být vystavena i na řad, tedy opět neomezeně indosovatelná, přičemž směnečný věřitel by v budoucnu mohl argumentovat právě tím, že ze skutečnosti, že navrhované znění ZSÚ oproti dřívější úpravě neupravuje zákonný zákaz takového použití směnek, se dá implicitně dovodit úmysl zákonodárce dané využití umožnit. Vzhledem k tomu, že návrh zákona doposud neprošel Senátem Parlamentu ČR, je možné doufat, že ustanovení zakazující využití směnek i pro zajišťování či splacení povinností vyplývajících ze smlouvy o zprostředkování bude doplněno. V opačném případě se dle názoru autorky, co se

---

⁹¹ § 112 odst. 2 VNZSÚ

⁹² § 154 odst. 1 písm. p), q), odst. 3 písm. c) tamtéž

⁹³ Důvodová zpráva k Vládnímu návrhu zákona o spotřebitelském úvěru ve znění sněmovního tisku č. 679/0 předloženého Poslanecké sněmovně k projednání dne 22. 12. 2015., s. 138 (§ 112). (dále jen „Důvodová zpráva k VNZSÚ“)

⁹⁴ § 112 odst. 1 VNZSÚ

⁹⁵ § 18 odst. 1,3 ZSÚ

týče ochrany spotřebitelů v oblasti směnečné, jedná o jasný krok zpátky. Nicméně z pohledu spotřebitelů se tato skutečnost zdá být pro ně jedinou slabinou návrhu zákona.

Autorka má však vzhledem k současnému vývoji judikatury v jasný prospěch ochrany spotřebitelů oproti zásadám směnečného práva za to, že i v případě, že by se nějaký zprostředkovatel spotřebitelského úvěru pokusil využít směnku k zajištění povinnosti vyplývající ze smlouvy o zprostředkování spotřebitelského úvěru, v případě, že by se pokusil tuto následně uplatnit u soudu, by neuspěl s ohledem na výše citované rozhodnutí jak obecných soudů, tak soudu Ústavního.

S výjimkou výše uvedeného vypuštění zákazu použití směnek pro zajištění povinností vyplývajících ze smlouvy, ve které se sjednává zprostředkování spotřebitelského úvěru směnkou či šekem přináší totiž návrh zákona spíše podstatná omezení pro nebankovní poskytovatele spotřebitelských úvěrů, z nichž je zřejmé, že bude výrazně ovlivněna situace na trhu poskytování spotřebitelských úvěrů. Tyto změny budou zmíněny jen příkladmo.

Všechny subjekty oprávněné poskytovat spotřebitelské úvěry jsou vyjmenovány v § 7 Vládního návrhu, přičemž se jedná o výčet taxativní. Pro nebankovní subjekty je pak stanovena celá řada dalších povinností, přičemž nejvýznamnějšími dle autorky jsou následující: musí se jednat o právnickou osobu, oprávněnou poskytovat spotřebitelský úvěr na základě oprávnění poskytnutého Českou národní bankou⁹⁶ (dále také jen jako „ČNB“), po vydání oprávnění jej musí ČNB zapsat do registru osob oprávněných v oblasti spotřebitelského úvěru k činnostem podle Vládního návrhu zákona o spotřebitelském úvěru.⁹⁷ Nebankovní poskytovatel bude muset vedle toho splňovat požadavky stanovené v § 10 Vládního návrhu (mimo jiné např. podmínka sídla na území ČR) a mít základní kapitál ve výši alespoň 20.000.000,- Kč.⁹⁸

S ohledem na nedostatečný prostor pro popsání všech požadavků pak autorka diplomové práce odkazuje na zákonné znění návrhu, přičemž veškeré vymezení nově stanovených povinností vztahujících se na nebankovní poskytovatele spotřebitelských úvěrů je uvedeno ve druhé části, druhé hlavě VNZSÚ.

Poslední změna, kterou autorka práce považuje za nutnou k vyzdvižení je pak stanovení maximální výše smluvní pokuty v případě prodlení spotřebitele. Ta se nově stanovuje maximálně na 0,1% denně z částky, s níž je spotřebitel v prodlení, za současného splnění podmínek toho, že celková výše všech věřitelem uplatněných smluvních pokut nesmí přesáhnout součin čísla 0,5 a celkové výše úvěru, přičemž nejvyšší možná částka smluvní pokuty může být 200.000,- Kč.⁹⁹

---

⁹⁶ § 9 VNZSÚ

⁹⁷ § 11 odst. 3 tamtéž

⁹⁸ § 14 odst. 1 tamtéž

⁹⁹ § 122 odst. 2,3 ZSÚ

Cílem je dle důvodové zprávy právě zamezení v současnosti rozšířených praktik, kdy poskytovatelé vydělávají právě na promyšleném systému sankcí, kterému je ze strany spotřebitele v případě, že jednou vstoupí do vztahu ze smlouvy o spotřebitelském úvěru velmi těžké uniknout.¹⁰⁰

Celkově je tak navrhovaný nový zákon o spotřebitelském úvěru z pohledu dlužníka třeba nahlížet pozitivně. Již teď je zřejmé, že navrhovaná právní úprava významným způsobem ovlivní momentální situaci na trhu, kdy český zákonodárce se vydal dokonce dál, než požadují právní předpisy EU.¹⁰¹ Jakým způsobem, se k tomu postaví poskytovatelé spotřebitelských úvěrů, je dopředu těžké odhadovat, přičemž zejména vzhledem k požadavku minimálního kapitálu ve výši 20.000.000,- Kč je jistě možné uvažovat i o značném omezení svobodného podnikání v této oblasti. Je však nutné si uvědomit, že se tak děje po značných problémech, které v praxi při poskytování spotřebitelských úvěrů vznikaly a návrh zákona proto rozhodně nelze považovat za svévoli ze strany zákonodárce, nýbrž jde o pouhou reakci na nekalé praktiky poskytovatelů spotřebitelských úvěrů.

3.3. Shrnutí

Na vývoji právní úpravy použití směnek ve spotřebitelských věcech je nejlépe vidět reakce zákonodárce na nekalé praktiky věřitelů v praxi. V průběhu desetiletí se právní úprava zcela diametrálně změnila, když došlo k úplnému zákazu využití směnky, což byl nejradikálnější způsob, který zákonodárce mohl zvolit. V současné době uvažovaný návrh zavádí opět užití směnky ovšem jen v omezeném rozsahu pro spotřebitelské úvěry na bydlení za splnění taxativních podmínek, přičemž bude možno využít pouze rekta směnku. Takovéto opatření je dle názoru autorky zcela postačující k ochraně výstavce směnky, neboť i v případě převodu této směnky mu zůstanou všechny námitky, viz výklad výše.

Jediným nedostatkem je tak dle autorky vypuštění zákazu užití směnky k zajištění či splacení povinnosti vyplývající ze smlouvy o zprostředkování spotřebitelského úvěru a to bez jakékoli regulace takového užití. Lze si proto představit, že bude moci být vystavena směnka na řad bez žádných zvláštních podmínek. Jakým způsobem se k tomuto postaví praxe, je dopředu těžké odhadovat. Není jednoduché říci, zda soudy budou tyto směnky odmítat s ohledem na systematický výklad právní úpravy ochrany spotřebitele, či zda takovéto směnky posvětlí vzhledem k vypuštění zákonného zákazu oproti předchozí právní úpravě.

Autorka se však domnívá, že by soudní praxe s ohledem na výše uvedené závěry Ústavního soudu dospěla ke stejné ochraně spotřebitele i bez výslovné zákonné úpravy dotýkající se zákazu

---

¹⁰⁰ Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona o spotřebitelském úvěru, s. 142 (§ 122)

¹⁰¹ GRYGAR, Tomáš. K vládnímu návrhu zákona o úvěru pro spotřebitele. *Právní rozhledy*, 2016, č. 5, s. 177 a násl.

užití směnek, nicméně je pravdou, že by to pravděpodobně trvalo delší dobu, než by se vyslovené názory ÚS začaly v praxi dodržovat.

Na této oblasti je však patrný vliv evropského práva, kdy v současné době je ve věcech spotřebitelů zvolen princip tzv. úplné harmonizace,¹⁰² což ostatně také znamená, že státy musí zaujmout k dané právní úpravě evropsky souladné stanovisko.

Avšak s přihlédnutím k rozhodování určitých případů obecnými soudy autorka hodnotí kladně, že je dnes úprava ve spotřebitelských věcech v této podobě, neboť je zřejmé, že soudci obecných soudů jdou často ve směnečných věcech proti názorům (podle autorky správných názorů) vyšších soudů a řídí se holým textem zákona.

Vzhledem k tomu, že dnes již hovoří zákon ve prospěch spotřebitelů, nebude taková praxe soudů možná, i když samozřejmě ani toto neplatí stoprocentně. Autorka se tak spíše obává pravého opaku. Že z důvodu rigidnosti rozhodování soudů nižších instancí bude nutné užívání směnek v praxi vymýtit úplně, tak jak k tomu v podstatě došlo v oblasti spotřebitelských úvěrů. Ovšem v případě, kdy by soudy dbaly na rozhodování v souladu se zásadami spravedlnosti, jak běžně vyžaduje Ústavní soud, dalo by se případům zneužívání dle názoru autorky zabránit i beze změny zákonné úpravy.

---

¹⁰² Tzn., že „členské státy v rámci svého vnitrostátního práva nesmí ponechat v platnosti ani zavádět ustanovení odchylná, včetně více či méně přísných ustanovení, za účelem zajištění odlišné úrovně ochrany spotřebitele, pokud takovou možnost směrnice výslovně nepřipouští“ viz NOVOTNÝ, Petr. SALAJKA, Radek. Pár poznámek k ochraně spotřebitele v rámci NOZ [online]. Epravo.cz, 9. 7. 2013 [citováno 20. 6. 2016]. Dostupné na <http://www.epravo.cz/top/clanky/par-poznamek-k-ochrane-spotrebitel-v-ramci-noz-91639.html>

4 Institut směnečného rukojemství

Zaplacení směnky může být kromě jiných, klasických mimo směnečných nástrojů, u kterých se zásadně uplatňují, jak výše uvedeno, akcesorita a subsidiarita, zajištěno též zcela specifickým směnečným institutem – směnečným rukojemstvím.¹⁰³ Tento nástroj je upraven zejména v § 30 a násl. ZSŠ.

Směnečný rukojmí neboli aval zajišťuje zaplacení směnky a to buď do její plné výše, nebo může být rukojemství také omezeno do určité částky. Jako aval se může na směnku zavázat kdokoli a to i v případě, že je již na směnce podepsán, jako nějaký jiný účastník směnečného vztahu.¹⁰⁴ Směnečné rukojemství vzniká rukojemským prohlášením.¹⁰⁵

Autorka se domnívá, že ze zákonné dikce lze odvodit, že rukojemské prohlášení je jednostranným právním jednáním, neboť z něj vyplývá, že k vzniku avalského závazku není potřeba dosažení dvou či vícestranného konsenzu naopak že postačí právě napsání rukojemského prohlášení na směnku či přívěsek.¹⁰⁶ Je však zřejmé, že často bude vznikat z popudu některé ze stran směnečného vztahu. Navíc aval by těžko mohl umístit svůj podpis na danou směnku, pokud by mu nebyla jednou ze stran poskytnuta možnost. Nicméně další postavení avala určuje zejména obsah jeho vlastního prohlášení na směnce (zda přebírá rukojemství za celý směnečný peníz či jen do určité výše),¹⁰⁷ nikoli dohoda s věřitelem a věřitel nemůže vyloučit určitou osobu jako avala poté co se ten podepsal na směnku.

Na druhou stranu se směnečné rukojemství často vymezuje oproti klasickému ručení. Ponechme teď stranou jiné aspekty a zaměříme se na povahu jednání, které zakládá ručitelství závazek. Dle dřívější právní úpravy platilo, že „*kdo věřiteli písemně prohlásí, že ho uspokojí, jestliže dlužník vůči němu nesplní určitý závazek, stává se dlužníkovým ručitelem.*“¹⁰⁸ Takto vymezený vznik ručení se dle názoru autorky opět dá na první pohled posoudit jako, dle tehdejší terminologie, jednostranný právní úkon. Navíc velmi podobného znění se ZSŠ. Nicméně v této době bylo v doktríně sporné, zda jde o jedno či vícestranný právní úkon, přičemž např. Pelikánová byla mínění, že názor o jednostrannosti ručitelství prohlášení není udržitelný, když vznik ručení vnucením ručitele věřiteli jeho jednostranným prohlášením bez toho, aby tento mohl jakýmkoli způsobem ovlivnit jeho vznik, zcela odporuje zásadám soukromého práva.¹⁰⁹

¹⁰³ KOTÁSEK, J. *Zákon směnečný a šekový*. Komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012 s. 172

¹⁰⁴ CHALUPA, I. REITERMAN, D. *Cenné papíry. Základy soukromého práva IV*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014 s. 134

¹⁰⁵ Viz § 30-32 ZSŠ

¹⁰⁶ tamtéž

¹⁰⁷ KOTÁSEK, Josef. Směnečné rukojemství. *Právní rozhledy*, 2000, č. 4, s. 138 a násl.

¹⁰⁸ § 303 zák. č. 513/1991, obchodní zákoník ve znění zák. č. 179/2013 sb.

¹⁰⁹ PELIKÁNOVÁ, I. *Komentář k obchodnímu zákoníku*. 3 díl. Praha: Linde, 1996, s. 628 citováno dle ŠTENGLOVÁ, I. a kol.: *Obchodní zákoník*. Komentář. 13. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 968-969

V dnešní době po účinnosti NOZ by již tato otázka neměla činit potíže, když panuje více méně shoda na tom, že věřitel musí ručitele přijmout.¹¹⁰ Co se týče směnečného rukojemství, zůstává však dle názoru autorky situace nadále nevyjasněna. Je zřejmé, že rukojemskému prohlášení bude předcházet určitá dohoda nicméně její platnost či neplatnost s ohledem na zásady směnečného práva nebude mít vliv na platnost samotného směnečného prohlášení a povinnosti avala uspokojit směnečného věřitele a bude ji možné opět uplatnit pouze jako kauzální námitku. Dle názoru autorky tak prohlášení avala bude v nesměnečné rovině vztahu předcházet dohoda, nicméně samotné rukojemské prohlášení na směnce je právním jednáním jednostranným.

U avala se dále projevují zásady akcesority a subsidiarity, ale jak už je zřejmé z celé směnečné právní úpravy i zde budou tyto zásady určitým způsobem (výrazně) modifikovány. Zejména rukojemství je možné jen k formálně platné směnce a také rukojmí není povinen hradit směnku dříve než je splatná, pak by totiž vůči osobě, za kterou se zaručil, neměl právo na regres dle ZSŠ, ale pouze na vydání bezdůvodného obohacení v klasickém občanskoprávním režimu a dále musí jít dle Kovaříka o směnku dishonorovanou, tedy směnku, která nebyla při splatnosti uhrazena. Až poté je možno požadovat plnění na avalovi.¹¹¹ To znamená, že směnka musí být vždy prezentována při splatnosti příslušným osobám, tj. výstavci směnky vlastní, příjemci směnky cizí, případně umístěnci nikoli však jejich rukojmím. U nich postačí doručení směnečného platebního rozkazu.¹¹² Prezentace směnky má totiž vůči směnečnému rukojmímu pouze upomínací tzv. legitimační účinek. Skutečnost, že mu směnka nebyla prezentována již dříve, znamená pro avala pouze jedinou výhodu – dosud není s jejím zaplacením v prodlení.¹¹³

To v podstatě znamená, že pokud se jedná o avala v postavení přímého dlužníka, při vědomí toho, že avaloval směnku, musí být kdykoli připraven na možné doručení směnečného platebního rozkazu. Navíc vzhledem k tomu, že jde o rovnocennou formu prezentace směnky, je třeba si uvědomit vznik dalších nákladů pro avala – nákladů řízení. Dle rozsudku Vrchního soudu v Olomouci by měl v souladu s § 143 OSŘ právo na náhradu nákladů řízení, respektive by neměl povinnost hradit náklady řízení žalobci, pouze v případě, že by „*prokázal, že legitimační účinek prezentace směnky nastal až doručením směnečného platebního rozkazu spolu s žalobním návrhem, a na směnku by bezprostředně poté zaplatil.*“¹¹⁴ Autorka je toho názoru, že stanovení upomínacího účinku směnečného platebního rozkazu jako postačujícího, v kombinaci se zásadním důkazním břemenem na straně směnečného dlužníka, znamená pro avala téměř nemožnost vyhnout se hrazení nákladů

---

¹¹⁰ Viz např. KINDL, T. in Švestka, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek V. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014 s. 547

¹¹¹ KOVAŘÍK, Z. *Směnka a šek v České republice*. 6. vydání, Praha: C. H. Beck, 2011 s. 177-182

¹¹² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 6. 2010, sp. zn. 29 Cdo 998/2009

¹¹³ Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 10. 1. 2006, sp. zn. 7 Cmo 348/200

¹¹⁴ Viz tamtéž

protistraně. I pokud by totiž splnil podmínku bezprostředního plnění na směnku, je jisté, že pro něj bude velmi těžké prokázat, že legitimační (upomínací) účinek prezentace směnky nastal až doručením směnečného platebního rozkazu, a to již obecně z důvodu toho, že bude muset prokázat, že se určitá skutečnost nestala, což je v mnohých případech téměř nemožné.

Určitým posunem vpřed v této oblasti bylo přijetí novely OSŘ, zákona č. 396/2012 sb., kterým byl OSŘ doplněn o ustanovení § 142a, které stanovilo povinnost věřitelů zaslat dlužníkovi nejméně 7 dnů před podáním návrhu na zahájení řízení výzvu k plnění. V opačném případě by věřitel i při úspěchu ve věci zásadně neměl mít nárok na náhradu nákladů řízení.¹¹⁵ Nicméně, co by se na první pohled mohlo zdát, jako omezující pro věřitele bylo ve směnečných věcech opět poněkud odlišně vyloženo soudní cestou. Tak Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí uvedl, že „...absence výzvy podle ustanovení § 142a o. s. ř. zásadně [nebude] důvodem pro nepřiznání náhrady nákladů řízení v případech, kdy žalovaný (dlužník) ani po doručení žaloby dluh nezaplatí, popřípadě jinak nepřivodí jeho zánik (viz např. započtením). Není-li totiž dlužník ochoten (nebo schopen) existující dluh ve lhůtě odpovídající ustanovení § 142a o. s. ř. zaplatit, (...) není dán sebemenší důvod sankcionovat „pochybení“ věřitele, jde-li o absenci předžalobní výzvy k plnění.“¹¹⁶ Navíc k tomuto Nejvyšší soud ve svém jiném rozhodnutí uvedl, že zásadně lze účelu této kvalifikované výzvy k plnění dosáhnout i předložením směnky k placení.¹¹⁷ Na první pohled pozitivní ustanovení o povinnosti vyzvat dlužníky k plnění je ve směnečných věcech vykládáno tak, že se v podstatě oproti dřívější úpravě, kdy toto ustanovení absentovalo, zásadně nic nezmění, jediné snad, že dlužník v případě uhrazení na směnku po doručení směnečného platebního rozkazu nebude muset prokazovat, že mu nebyla doručena předžalobní upomínka, když tuto povinnost nese dle názoru autorky žalobce stejně jako v mimo směnečných řízeních.

Autorka tak má za to, že obecně situace směnečných rukojmí není nijak záviděníhodná, přičemž vložení § 142a do OSŘ je třeba nazírat pozitivně. Naproti tomu s výkladem tohoto ustanovení ze strany Nejvyššího soudu se autorka neztotožňuje, když dle jejího názoru se nachází mimo zákonný rámec. Dle § 142a odst. 2 totiž může soud přiznat náhradu nákladů řízení i v případě, že taková předžalobní výzva nebyla zaslána pouze v případě, že zde existují důvody zvláštního zřetele hodné. Z dikce zákona tak autorka dovozuje, že zásadně by věřitel neměl mít právo na náhradu nákladů řízení pokud předžalobní výzvu nezaslal. Na druhou stranu z výkladu soudů vyplývá, že zásadně bude mít právo na náhradu nákladů řízení, i když výzvu nezaslal, pokud v době rozhodování soudu žalovaná částka dosud nebyla uhrazena.

---

¹¹⁵ § 142a OSŘ

¹¹⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 2. 2015, sp. zn. 29 Cdo 4388/2013

¹¹⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2015, sp. zn. 29 Cdo 2361/2013, bod 6

Nicméně snad nejvýraznějším prolomením zásad akcesority a subsidiarity je pravidlo obsažené v § 32 odst. 1, 2 ZSŠ. Zde je stanoveno, že aval je zavázán stejně jako osoba, za níž se zaručil, a že jeho závazek je platný i v tom případě, kdy závazek avaláta (tedy osoby za, kterou se zaručil) je neplatný z nějakého jiného důvodu než pro vadu formy.¹¹⁸ Toto ustanovení však v podstatě zmírňuje dopad obecného ustanovení § 7 ZSŠ na avaly, neboť v souladu s posledně jmenovaným ustanovením, by byl závazek rukojmího jistě platný i v případě formálních vad podpisu avalátova.¹¹⁹

Právě na tomto je patrné zřejmé oslabení výše zmíněných zásad. Další skutečností zjevnou z dikce zákona je to, že postavení avala se zásadně odvíjí od postavení osoby, za kterou se zaručil – to bude rozhodovat o tom, zda je aval dlužníkem přímým, či nepřímým. V dalším textu bude uvažován zejména aval v postavení dlužníka přímého. Neméně významným je pak obsažené pravidlo, že na platnost avalova závazku nemá vliv neplatnost závazku avaláta, vyjma neplatnosti z důvodu formálních vad. V podstatě tak stačí, když je osoba, za níž se aval zaručil formálně platně na směnce podepsána.¹²⁰

Ačkoliv tedy lze v určitých směrech považovat závazek avala za subsidiární, je zřejmé i s ohledem na dikci § 47 odst. 1 ZSŠ, kde je stanoveno, že: „*Všichni, kdož směnku vystavili, přijali, indosovali nebo se za ní zaručili, jsou zavázáni majiteli rukou společnou a nerozdílnou,*“¹²¹ že tato subsidiarita je velmi omezená či dokonce podle některých autorů o subsidiaritě nelze hovořit vůbec.¹²² Zjednodušeně jak píše Kovařík, jedná se o samostatného dlužníka, když postavení osoby, za níž se jako rukojmí zaručil, určuje pouze kvalitu jeho směnečného závazku, jeho výši a postavení na směnce.¹²³

Autorka je toho názoru, že i přes povinnost prezentace směnky přímému dlužníku (který může být právě avalátem) může věřitelův úmysl zahrnovat i možnost či dokonce směřovat právě k tomu, aby byl výlučně rukojmí, který se za takového přímého dlužníka zaručil, tím, kdo mu bude plnit, a to i přes skutečnost, že je avalát dokonale solventní osobou, schopnou na danou směnku plnit. Výhody, které z takového postupu pro věřitele plynou, budou nastíněny níže.

Autorka se proto domnívá, že v takovém případě by bylo možné hovořit o „zdanlivé“ subsidiaritě. Tím je na mysli záměr směnečného věřitele, který od počátku směřuje právě k tomu, aby jediným, od koho bude plnění reálně vyžadováno, byl směnečný rukojmí, přičemž právní úprava směnečného rukojemství nemůže takovému postupu a úmyslu věřitele zabránit.

---

¹¹⁸ ZSŠ § 32 odst. 1,2

¹¹⁹ SADECKÝ, Lukáš. Směnečné rukojemství pohledem avala (avalisty). *Právní rozhledy*, 2010, č. 12, s. 424 a násl.

¹²⁰ KOVAŘÍK, Z. *Směnka a šek v České republice*. 6. vydání, Praha: C. H. Beck, 2011 s. 177-182

¹²¹ ZSŠ § 47 odst. 1

¹²² CHALUPA, I. REITERMAN, D. *Cenné papíry. Základy soukromého práva IV*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014 s. 134

¹²³ KOVAŘÍK, Z. *Zákon směnečný a šekový*. Komentář. 6., dopl. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014., s. 149 (§ 32)

Je samozřejmě pravdou, že i v případě jiných nesměnečných zajišťovacích prostředků může úmysl věřitele směřovat k uspokojení se právě z takové náhradní hodnoty, nicméně v případě, že dlužník bude schopen svůj prvotní dluh splnit, nebude věřiteli umožněno, aby po právu postupoval takovýmto způsobem. Věřitel proto v nastíněný vývoj událostí může pouze doufat. Naopak ve směnečných vztazích je tomuto schopna zabránit pouze jediná situace, a to případ, kdy bude směnka při prezentaci uhrazena hlavním dlužníkem. Pokud by však mezi věřitelem a avalátem bylo známo, že avalátovi svědčí námitky, kterými by se hrazení směnky mohl úspěšně bránit, nelze o možnosti uhrazení směnky při prezentaci avalátem uvažovat vůbec a věřitel tak jistě zamýšlí uspokojení své směnečné pohledávky právě pomocí avala.

A proč jsou výše uvedené skutečnosti vůbec důležité pro účely této diplomové práce? Je zřejmé, že se tyto pravidla promítnou i do postavení směnečného rukojmího v případě zajišťovací směnky.

Především je třeba vyjít z postavení avala jako samostatného dlužníka, které se projevuje zejména tím, že samotný fakt, že se povinnosti plnit na směnku pomocí relativních námitek ubránil avalát, neznamená, že se stejně tak této povinnosti zproští i aval. Avalovi totiž nepřísluší uplatňovat kauzální námitky svědčící ve prospěch avaláta, a to právě s ohledem na samostatné postavení jeho závazku. Směnečné rukojemství je ovšem možné jen ve vztahu k celé směnce. Jak uvádí Kotásek, pokud v případě, kdy platnosti závazku rukojmího nebrání ani taková skutečnost, že např. podpis avaláta byl zfalšovaný, pak je zřejmé, že se jej vůbec nemůže dotýkat méně závažná vada, jež má svůj původ v kauzálních nedostatcích.¹²⁴ Shodně k tomuto uvádí Sadecký, že samotná dohoda mezi avalem a avalátem nestačí, vždy je třeba, aby pro případné užití kauzálních námitek svědčících avalátovi si směnečný rukojmí sjednal dohodu přímo s remitentem nebo jiným směnečným věřitelem a v ní si tak vytvořil cestu k užití těchto námitek. Taková dohoda by samozřejmě měla mít písemnou formu a být co nejpřesněji formulována.¹²⁵ Pokud se avalovi nepodaří prokázat uzavření této dohody, pak bude moci proti věřiteli uplatňovat pouze námitky, které avalovi svědčí z jeho vlastních právních vztahů k takovému věřiteli.

Ze všeho výše uvedeného proto plyne, že věřitel může přímo požadovat plnění po avalovi, aniž by se předtím pokusil vymoci jej u avaláta, a to i z toho důvodu, že ví, že by se mu avalát svými kauzálními námitkami mohl ubránit. V odborných kruzích totiž panuje celkem shoda na tom, že avalovi zásadně kauzální námitky avaláta nepřísluší. Poté co aval za směnku zaplatí, stává se sám směnečným věřitelem a může být též i jejím majitelem, pokud ji při zaplacení získal zpět. V souladu s § 32 odst. 3 se pak po svém avalátovi a ostatních osobách jemu směnečně zavázaných může

---

¹²⁴ KOTÁSEK, Josef. Směnečné rukojemství. *Právní rozhledy*, 2000, č. 4, s. 138 a násl.

¹²⁵ SADECKÝ, Lukáš. Směnečné rukojemství pohledem avala (avalisty). *Právní rozhledy*, 2010, č. 12, s. 424 a násl.

domáhat, aby mu bylo uhrazeno to, co sám aval na směnku zaplatil.¹²⁶ Nejtvrději tak daná právní úprava nedopadá přímo na avala, ale na osobu, za níž svým prohlášením převzal rukojemství. Avalovi totiž po ní náleží regres. Lze jistě uvažovat případy, kdy se samotný avalát ubrání pomocí svých kauzálních námitek a směnečný platební rozkaz bude vůči němu zrušen, avšak vůči avalovi bude ponechán v platnosti.¹²⁷ Aval pak následně po zaplacení směnky může uplatnit práva z ní právě vůči avalátovi (případně osobách jemu směnečně zavázaných).¹²⁸

Dle názoru autorky je třeba dané ustálené závěry reflektovat ve světle recentní judikatury Ústavního soudu, která byla zmíněna výše ve věcech spotřebitelských úvěrů. Ačkoliv se jednalo o vztahy vyznačující se nerovností subjektů (na jedné straně podnikatel poskytující spotřebitelský úvěr, na straně druhé pak spotřebitel), domnívá se autorka, že pohledy Ústavního soudu na výklad zákonů musí dozajista nalézt svůj odraz i v těchto případech, a to i tehdy pokud směnka nebyla vystavena ve spotřebitelské věci.

Vadná aplikace pod ústavního práva je dána zejména tehdy, „*jestliže nepřipustně postihuje některé ze základních práv a svobod, případně pomíjí možný výklad jiný, ústavně konformní, nebo je výrazem zjevného a neodůvodněného vybočení ze standardů výkladu, jenž je v soudní praxi respektován (a představuje tím nepředvídatelnou interpretační libovůli), případně je v extrémním rozporu s požadavky věcně přiléhavého a rozumného vypořádání posuzovaného právního vztahu či v rozporu s obecně sdílenými zásadami spravedlnosti.*“¹²⁹ Autorka má za to, že argument rozumného vypořádání posuzovaného vztahu a argument nerozpornosti s obecně sdílenými zásadami spravedlnosti, by se v nejkřiklavějších případech směnečné nespravedlnosti mohly uplatnit i ve věcech směnečných rukojmích.

V konkrétním případě, může jít např. o uplatňování směnky vůči avalovi věřitelem, který od počátku ví, že se proti němu avalát ubrání pomocí kauzálních námitek (např. z důvodu předchozího uhrazení příčinného dluhu, tedy zániku kauzy směnky) a právě z tohoto důvodu uplatňuje v soudním řízení směnku proti avalovi. Aval samozřejmě může v souladu s § 17 ZSŠ uplatňovat majiteli námitky, které se zakládají na jeho vlastních vztazích k němu, nikoli na vztazích avalátových.¹³⁰ Ale podle názoru autorky v případě, že by se avalovi povedlo prokázat námitky, které svědčí avalátovi a nikoli směnečnému rukojmímu a zároveň by se mu povedlo prokázat též to, že věřitel o těchto skutečnostech již od počátku ví a právě z tohoto důvodu uplatňuje směnku vůči směnečnému rukojmímu, pak rozhodně nelze za spravedlivé uspořádání vztahu považovat soudní přiznání směnečné pohledávky.

¹²⁶ KOVAŘÍK, Z.: *Zákon směnečný a šekový*. Komentář. 6., dopl. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 149-153 (§32)

¹²⁷ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 13. 7. 1998, sp. zn. 9 Cmo 3/98

¹²⁸ § 32 odst. 3 ZSŠ

¹²⁹ Usnesení ústavního soudu ze dne 1. 2. 2016, sp. zn. I. ÚS 2225/15 bod 9

¹³⁰ *Obchodní právo: Časopis pro obchodně právní praxi*. Praha: Prospektrum, 1999, roč. 8, č. 7, s. 28, citováno dle KOVAŘÍK, Z.: *Zákon směnečný a šekový*. Komentář. 6., dopl. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014., s. 108 (§ 17)

Ačkoliv tedy takový výklad zcela nekoresponduje s textem zákona, jak uvedeno v několikařích rozhodnutích Ústavního soudu, výklad zákona nesmí směřovat k obhajování zřejmé nespravedlnosti.¹³¹ Takové úvahy ale samozřejmě nemohou poškozovat nezáludného věřitele směnky, který se o problematičnosti kauzálních vztahů směnky dozvěděl až po jejím nabytí. V takovém případě musí být s ohledem na celkovou směnečnou právní úpravu podržen naopak zájem na zachování základních zásad směnečného práva, směřující k převoditelnosti směnek. Autorka se proto domnívá, že výše uvedený náhled na směnečné spory by měl být užíván pouze v případech zřejmého zneužívání přísnosti směnečné úpravy takovým způsobem, aby přispěl k větší rovnováze mezi subjekty směnečných vztahů. Obecné soudy proto při aplikaci zákona musí najít spravedlivé řešení, aby při zachování zásad, na nichž směnečné právo stojí, nedocházelo k zjevným nespravedlnostem.

---

¹³¹ Viz např. Nález Ústavního soudu ze dne 18. 7. 2013, sp. zn. IV. ÚS 457/10, bod 23

5 Závěr

Autorka se v diplomové práci obsahově zaměřila především na obranu směnečných dlužníků před neřádným uplatňováním směňky. Základní výzkumnou otázkou proto bylo, zda je možné ze strany směnečného dlužníka zabránit zneužití směňky a zda jsou možnosti všech směnečných dlužníků v tomto ohledu rovné.

Hypotézy pak byly následující: 1. Možnost zabránění zneužití zajišťovací směňky tu je, ale musí na ni být pamatováno ještě před samotným vystavením směňky. 2. Námitky dostupné směnečným dlužníkům ve směnečném řízení jsou dostačující k obraně proti zneužití, a není proto třeba zvláštní úpravy před emisí směňky. 3. Právní úprava je příliš přísná a pro dlužníky neexistuje možnost jak absolutně zabránit zneužití zajišťovací směňky. 4. Právní úprava je příliš přísná, pokud se týče směnečných rukojmích, a tím pádem jsou ovlivněné i možnosti ostatních směnečných dlužníků.

Autorka se domnívá, že byly potvrzeny hypotézy č. 1 a 4. a částečně hypotéza č. 2, a to především v oblasti poskytování spotřebitelského úvěru. Naopak hypotéza č. 3 byla dle názoru autorky vyvrácena.

Co se týče hypotézy č. 1, má autorka za to, že důležitým okamžikem ve směnečných vztazích je převod směňky rubopisem ze strany věřitele na další osobu, a to z důvodu ztráty většiny kauzálních námitek, když tento následek nastává v případě směňky na řad. Tomuto se dá velice snadno dopředu zabránit a to tím, že směňka bude vystavena s doložkou „nikoli na řad“, což způsobuje, že v případě jejího převodu neztrácí dlužník své kauzální námitky a novému věřiteli může namítat i to, co vyplývá z jeho vztahů k věřiteli předchozímu.

V každém případě, ať už zůstane směňka v rukou remitenta, či nikoli je pro dlužníka více než vhodné uzavřít s věřitelem co nejpodrobnější písemnou smlouvu, a to z důvodu důkazního břemene, které v řízení před soudem nese zásadně právě dlužník. Je nutné zmínit, že ani v případě převodu směňky rubopisem neztratí dlužník své námitky v případě, že nabyvatel jednal vědomě na škodu dlužníka. Aby pak dlužník měl snazší obranou pozici, doporučuje se doplnit do textu směňky údaje, z nichž by bylo zřejmé, že se jedná o směňku vázící se právě k určité kauze. Nicméně účinnost těchto doložek poněkud oslabuje většinový názor, že vědomé jednání na škodu dlužníka v dikci ZSS vyžaduje úmysl. Obdobný názor pak zastává i německá doktrína. Autorka se však přiklání k jinému pojetí. Domnívá se, že by měla stačit vědomá nedbalost, neboť i zde je obsažena složka vědění. V případě vyžadování úmyslného jednání na škodu dlužníka ve spojení s důkazním břemenem na straně dlužníka, je totiž velmi těžké ba téměř nemožné toto prokázat.

Autorka se proto domnívá, že nejlepší obranou pozici má dlužník v případě, že směňka zůstane v rukou remitenta, respektive pokud bude zabráněno účinkům § 17 ZSS. Toho lze snadno

dosáhnout vystavením směnky s doložkou „nikoli na řad,“ za současného uzavření podrobné smlouvy s věřitelem, která dlužníku zajistí též silnou průkazní pozici pro případ sporu.

V současnosti není možné opomenout ani situaci dotýkající se směnek při poskytování spotřebitelského úvěru. V této oblasti je patrný vývoj směřující k ochraně směnečného dlužníka – spotřebitele, což je z bezpochyby zapříčiněno též vlivem evropského práva na vnitrostátní úpravu. Momentálně tak je užívání směnek v této oblasti zakázáno v podstatě úplně. I v případě, kdy by přes zákonný zákaz byla emitována směnka následně indosovaná, nemusejí se spotřebitelé příliš obávat. Ústavní soud klade na rozhodování obecných soudů v případech směnek užitých při poskytování spotřebitelského úvěru zvýšené nároky a vyžaduje, aby směnečné věci rozhodovaly s přihlédnutím ke specifickým zájmům a potřebám spotřebitelů.

Autorka plně souhlasí se závěry Ústavního soudu, co víc domnívá se, že v případě, že by takto soudy postupovaly již dříve, směnečné věci posuzovaly individuálně se zřetelem na nalézání spravedlnosti v každém konkrétním případě, nebyl by zákaz užívání směnek ani nutný. Dnes je však viditelný vliv evropského práva, když i zákaz směnek je zejména vyžadován v rámci harmonizace.

V souvislosti se spotřebitelskými úvěry považuje autorka za vhodné zabývat se hypotézou č. 2. Obecně má autorka za to, že při nedostatečném upravení vzájemných vztahů před vystavením směnky je obranná pozice směnečných dlužníků v případě sporu špatná, nikoli však v případě dlužníků-spotřebitelů. Vzhledem k tomu, že existuje zákonný zákaz užívání směnek při poskytování spotřebitelských úvěrů, i v případě, že některý spotřebitel neuváženě vystaví směnku, je jeho výchozí pozice velmi dobrá, a bylo by s podivem, pokud by z ní byl úspěšně žalován.

Naopak nejmarkantněji byla tato hypotéza vyvrácena v případě směnečných rukojmí. Tento směnečný zajišťovací institut je velmi specifický, což pramení zejména z toho, že aval je zavázán stejně jako osoba, za níž se zaručil, a jeho závazek je platný i v případě, kdy závazek avaláta je neplatný z nějakého jiného důvodu než pro vadu formy.¹³² Jak uvedeno výše avalovi totiž nepřísluší uplatňovat kauzální námitky avaláta. Pokud tak sám neupraví své vztahy vůči směnečnému věřiteli je zřejmé, že mu často nebudou svědčit námitky žádné, natožpak aby k nim mohl unést důkazní břemeno. Je totiž pravděpodobné, že aval bude mít často vztah s osobou, za níž převzal rukojemství, málokdy však se směnečným věřitelem. Proto pokud se někdo rozhodne vstoupit do směnečného vztahu v pozici rukojmího, měl by vždy dopředu zvážit celou situaci a přijmout potřebná opatření, tzn. upravit si dostatečně svůj vztah se směnečným věřitelem.

---

¹³² ZSŠ § 32 odst. 1,2

Avšak i v případě, kdy se směneční dlužníci neubrání pomocí směnečných námitek v nalézacím řízení, mají stále naději, že se ubrání v řízení vykonávacím. Směnečnému věřiteli totiž přes všechny zásady směnečného práva náleží z ekonomického hlediska plnění pouze jedenkrát. Pokud tak věřitel a směnečný dlužník absolvují celý maraton soudního řízení, kde bude mít většinu doby navrch věřitel, může se stát, že v konečné fázi se směnečný dlužník přeci jen ubrání.

Jakkoli je toto řešení pro směnečné dlužníky výhodné, zdá se to autorce práce absurdní, protože by pak dle jejího názoru ztrácela smysl formální přísnost směnečného práva v předchozích stádiích. Nicméně autorka kladně hodnotí to, že se plnění dostane věřiteli jen jednou a dlužník se ubrání. Pak by ale dle jejího názoru měl být jinak upraven poměr sil v předcházejících stádiích řízení, neboť takto může docházet k situacím, kdy zde bude exekuční titul, který je však fakticky nevykonatelný. Za stavu právní úpravy tak jak je, by autorka z důvodu právní jistoty tedy spíše dlužníkům tuto výhodu v exekučním řízení nepřiznala.

Co se týče hypotéz č. 3 a 4, tak má autorka za to, že hypotéza č. 3 byla vyvrácena, když v případě vystavení směnky s doložkou „nikoli na řad“ a s uzavřením směnečné smlouvy s remitentem je dle názoru autorky možno zabránit jejímu zneužití naprosto stejně jako u jiných právních institutů. Hypotéza č. 4 byla dle názoru autorky potvrzena, vzhledem k tomu, že v případě nedostatečného zajištění vlastního vztahu k věřiteli se směnečný rukojmí v případě soudního sporu nemá jak bránit, přičemž následně může požadovat regres vůči osobě, za níž se zavázal, a tak na tuto osobu dopadne daná právní úprava nejtvrději.

Závěrem je ještě třeba zmínit vliv nového občanského zákoníku. Autorka je toho mínění, že ačkoliv se právní úprava obsažená v tomto kodexu přímo nedotýká směnečných věcí, měly by se zásady obsažené v NOZ bezpochyby aplikovat i při jejich posuzování. Nicméně je zřejmé, že zásady soukromého práva platily i za účinnosti zák. č. 40/1964, občanský zákoník, byť v něm nebyly výslovně uvedené. To, že jsou tyto zásady dnes obsažené v textu zákona je však dle autorčina mínění jedině dobře, neboť to jistě umožňuje je při argumentaci snadněji uchopit.

Autorka pak vidí hlavní pozitivní vliv na rozhodování směnečných věcí v judikatuře Ústavního soudu, kdy ten, jak již uvedeno výše klade zvýšené požadavky na obecné soudy a jako hlavní princip při rozhodování je tak stanoveno hledání spravedlivého řešení.

Co se týče současné právní úpravy má autorka za to, že by i vzhledem k tomu, že se zakládá na mezinárodní bázi, nebylo vhodné do ní zasahovat, a že případné potíže, které v praxi vznikají je možno odstranit pomocí soudcovské individualizace jednotlivých případů. Autorka má za to, že největší problémy souvisely právě s užíváním směnek ve věcech spotřebitelských úvěrů, když toto je již v dnešní době zakázáno. Z toho si autorka dovozuje, že v současnosti již případy, které vyvolaly ve společnosti takřka strach ze směnek, nejsou možné.

Lze však uzavřít, že postavení směnečných dlužníků není v praxi nikterak jednoduché. Do směnečných vztahů by proto směneční dlužníci měli vstupovat po zralejší úvaze. To jak konkrétně bude celý směnečný vztah probíhat nelze dopředu nikdy zcela jistě odhadnout, a proto je vhodné pamatovat na všechny alternativy a zajistit si dostatečné důkazní břemeno pro případný soudní spor.

6 Seznam zdrojů

Monografie

- KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 6. vydání, Praha: C. H. Beck, 2011. 664 s.
- CHALUPA, Radim. *Základy směnečného práva*. 2. vydání, Praha: Linde, 2008. 320 s.
- CHALUPA, Radim. *Zajišťovací směnka*. Praha: Linde, 2009. 192 s.
- KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka jako zajištění*. 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2009. 144 s.
- KOVAŘÍK, Zdeněk. *Přehled judikatury – Směnečná judikatura*. 4. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. 192 s.
- GURSKY, Karl-Heinz. *Wertpapierrecht*. 3. vydání, Heidelberg: C. F. Müller Verlag, 2007. 139 s.
- HENDRYCH, Dušan a kol. *Právní slovník*. 3. vydání, Praha: C. H. Beck, 2009. 1481 s.
- CHALUPA, Ivan. REITERMAN, David. *Cenné papíry. Základy soukromého práva IV*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. 240 s.

Komentáře

- MELZER, Filip, TĚGL, Petr a kol. *Občanský zákoník velký komentář*. Svazek III. § 419-654. 1. vydání, Praha: Leges, 2014. 1264 s.
- MELZER, Filip, TĚGL, Petr a kol. *Občanský zákoník velký komentář*. Svazek I. § 1-117. 1. vydání, Praha: Leges, 2014. 720 s.
- MAREK, Radan, JEŽEK, Václav (ed). *Cenné papíry v novém občanském zákoníku. Komentář*. 1. vydání, Praha : C. H. Beck, 2013. 464 s.
- LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654)*. Komentář, 1. vydání, Praha : C. H. Beck, 2014. 2400 s.
- HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054)*. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, 1344 s.
- SVOBODA, Karel a kol. *Občanský soudní řád*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2013. 1424 s.
- KOVAŘÍK, Zdeněk. *Zákon směnečný a šekový*. Komentář. 6., dopl. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. 544 s.
- KOTÁSEK, Josef. *Zákon směnečný a šekový*. Komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. 420 s.
- WACHTLOVÁ, L., SLANINA, J.: *Zákon o spotřebitelském úvěru*. Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2011. 352 s.
- ŠVESTKA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. 1736 s.

- BAUMBACH, A., HEFERMEHL, W., CASPER, M. *Wechselgesetz, Scheckgesetz, Recht der kartengestützten Zahlungen : WG, ScheckG, Kartengestützte Zahlungen*. Komentář. 23. vydání, C. H. Beck, 2008. 894 s.
- BÜLOW, P. *Wechselgesetz, Scheckgesetz; mit AGB-Sparkassen, AGB-Banken, AGB-Postbank und Scheckbedingungen*. Komentář. 5. vydání, C. H. Beck, 2013. 782 s..
- PELIKÁNOVÁ, Irena. *Komentář k obchodnímu zákoníku*. 3 díl. Praha: Linde, 1996. 959 s.

Právní předpisy

- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 191/1950 Sb., zákon směnečný a šekový, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon České národní rady č. 591/1992 Sb., o cenných papírech, ve znění zákona č. 134/2013 sb.
- Zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 99/1963 sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
- Zákona č. 120/2001 sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekutorský řád), ve znění pozdějších předpisů
- Směrnice Rady 87/102/EHS ze dne 22. 12. 1986 o sblížení právních a správních předpisů členských států týkajících se spotřebitelského úvěru. Úřední věstník Evropské unie. L 42, 12. únor 1987.
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES ze dne 23. 4. 2008 o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o zrušení směrnice Rady 87/102/EHS. Úřední věstník Evropské unie. L 133, 22. květen 2008.
- Zákon č. 321/2001 Sb., o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru, v původním znění.
- Zákon č. 145/2010 sb., o spotřebitelském úvěru, ve znění pozdějších předpisů
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/17/EU ze dne 4. února 2014 o smlouvách o spotřebitelském úvěru na nemovitosti určené k bydlení a o změně směrnic 2008/48/ES a 2013/36/EU a nařízení (EU) č. 1093/2010. Úřední věstník Evropské unie. L 60/34, 28. února 2014
- Vládní návrh zákona o spotřebitelském úvěru ve znění sněmovního tisku č. 679/0 z roku 2015 předloženého Poslanecké sněmovně k projednání dne 22. 12. 2015
- Důvodová zpráva k Vládnímu návrhu zákona o spotřebitelském úvěru ve znění sněmovního tisku č. 679/0 předloženého Poslanecké sněmovně k projednání dne 22. 12. 2015

Judikáty

- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 8. 2002, sp. zn. 25 Cdo 1839/2000
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 10. 2009, sp. zn. 29 Cdo 285/2008
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 3. 7. 2003, sp. Zn. 9 Cmo 162/2003
- Nález Ústavního soudu ze dne 18. 7. 2013, sp. zn. IV. ÚS 457/10
- Nález Ústavního soudu ze dne 19. 6. 2014, sp. zn. III. ÚS 980/13
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. 5. 2003, sp. Zn. 29 0do 430/2002
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 7. 2015, sp. zn. 29 Cdo 1779/2012
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2014, sp. zn. 29 Cdo 799/2011
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 9. 2009, sp. zn. 29 Cdo 4722/2007
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 10. 2012 sp. zn. 21 Cdo 2564/2011
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 7. 2015 sp. zn. 26 Cdo 4188/2014
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 29. 4. 2013, sp. zn. 9 Cmo 122/2013
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 18. 11. 2009 sp. zn. 5 Cmo 341/2009
- Nález ústavního soudu ze dne 31. 8. 2015, sp. zn. II. ÚS 1287/14
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 6. 2010, sp. zn. 29 Cdo 998/2009
- Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 10. 1. 2006, sp. zn. 7 Cmo 348/200
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 2. 2015, sp. zn. 29 Cdo 4388/2013
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2015, sp. zn. 29 Cdo 2361/2013
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 13. 7. 1998, sp. zn. 9 Cmo 3/98
- Usnesení ústavního soudu ze dne 1. 2. 2016, sp. zn. I. ÚS 2225/15 bod 9
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 12. 2009, sp. zn. 29 Cdo 3478/2007

Odborné časopisy

- POSPÍŠIL, Michal. *Obchodní právo: Časopis pro obchodně právní praxi*. Praha: První archivní a spisovenská, 2009, roč. 18, č. 8, s. 33
- ONDREJOVÁ, Dana. K některým problémovým otázkám spojeným s vymáháním zajišťovacích směnek. *Obchodněprávní revue*, 2012, č. 11-12, s. 313 a násl.
- KOTÁSEK, Josef. Směnka a její kauza. *Právní rozhledy*, 1997, č. 12, s. 615 a násl.
- PAŘÍZEK, Igor. Zajišťovací směnka v exekuci. *Právní rozhledy*, 2013, č. 12 s. 444 a násl.
- POSPÍŠIL, Michal. *Obchodní právo: Časopis pro obchodně právní praxi*. Praha: První archivní a spisovenská, 2010, roč. 19, č. 8, s. 13
- ŘÍHA, Michal. Kauzální směnečná námitka spotřebitele proti indosované směnce. *Právní rozhledy*, 2012, č. 20 s. 713 a násl.

- SADECKÝ, Lukáš. Směnka a spotřebitelský úvěr. *Právní rozhledy*, 2013, č. 2, s. 51 a násl.
- GRYGAR, Tomáš. K vládnímu návrhu zákona o úvěru pro spotřebitele. *Právní rozhledy*, 2016, č. 5, s. 177 a násl.
- SADECKÝ, Lukáš. Směnečné rukojemství pohledem avala (avalisty). *Právní rozhledy*, 2010, č. 12, s. 424 a násl.
- KOTÁSEK, Josef. Směnečné rukojemství. *Právní rozhledy*, 2000, č. 4, s. 138 a násl.
- POSPÍŠIL, Michal. *Obchodní právo: Časopis pro obchodně právní praxi*. Praha: Prospektrum, 1999, roč. 8, č. 7, s. 28
- CHALUPA, Radim. Vybrané otázky důkazního břemene v řízení o zaplacení směnečného nároku. *Bulletin advokacie*, 2015, č. 12, s. 26 a násl.

Internetové stránky

- Ministerstvo financí. *Novela zákona o spotřebitelském úvěru se zaměřuje proti nefér praktikám* [online]. Ministerstvo financí tiskové zprávy, 4. 7. 2012 [cit. 21. 3. 2016]. Dostupné na <http://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2012/2012-07-04-tiskova-zprava-5083-5083>
- NOVOTNÝ, Petr. SALAJKA, Radek. Pár poznámek k ochraně spotřebitele v rámci NOZ [online]. Epravo.cz, 9. 7. 2013 [citováno 20. 6. 2016]. Dostupné na <http://www.epravo.cz/top/clanky/par-poznamek-k-ochrane-spotrebitela-v-ramci-noz-91639.html>

Shrnutí

Autorka se v diplomové práci zaměřila na problematiku využívání směnek jako prostředku zajištění. Cílem práce je především zjistit, zda současná právní úprava poskytuje směnečným dlužníkům dostatečné nástroje k jejich obraně před neoprávněným uplatňováním takto užitých směnek, když k naplnění tohoto cíle stanovila autorka hlavní výzkumné otázky, a to: „Je možné ze strany směnečného dlužníka zabránit zneužití zajišťovací směňky? A jsou možnosti všech směnečných dlužníků v tomto ohledu rovné?“

Pro zodpovězení této výzkumné otázky postupovala autorka od obecného vymezení pojmu směňky jako zajišťovacího prostředku, přes prostředky obrany výstavce směňky vlastní a příjemce směňky cizí. Dále jsou tyto prostředky hodnoceny z pohledu spotřebitele a v neposlední řadě jsou popsány možnosti směnečných rukojmí. V rámci souladného rozčlenění práce je nastíněn také vliv zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v účinném znění. Autorka pak v práci využívá především metody logické, a to dedukční a analytickou.

Autorka v diplomové práci učinila závěry, že postavení směnečných dlužníků je problematické, nikoli však neřešitelné. Současná právní úprava je nejpřísnější na směnečné rukojmí, naopak v oblasti poskytování spotřebitelských úvěrů je již zneužití směňky dle názoru autorky téměř nemožné. Lze tak uzavřít, že pro směnečné dlužníky je vhodné vstupovat do směnečných vztahů po zralé úvaze a dopředu si zajistit vhodnými prostředky důkazní břemeno pro případný spor.

Summary

The author of the diploma thesis focuses on the issue of the use of bill of exchange as a securing mean. The aim of the diploma thesis is to find out whether the Czech legislation provides the debtors of the bill of exchange with enough legal instruments to defend themselves from misuse of the bill of exchange. To achieve this goal, the author of the thesis sets following research questions: “Is it possible from the perspective of the debtor to preclude the misuse of the bill of exchange? And are the possibilities of all the debtors in the relations of the bill of exchange equal?”

The author proceeds from the general defining of bill of exchange as a legal mean to the legal instruments of defence of the main debtors of the bill of exchange. Then it is assessed from the point of view of the consumer as a debtor. Finally the author considers the position of aval. The author also reflects the influence of the new civil code on the outlined area of research. Within this the author uses logical methods of research, mostly method of deduction and analysis.

The general conclusion of the thesis is that the position of the debtors of the bill of exchange is uneasy however not unsolvable. The current legislation is the strictest in relation to the avals, on the other hand the consumer protection is nowadays very advanced thus in these relations is nearly impossible to misuse the bill of exchange. In conclusion is more than advisable to enter the bill of exchange relations after careful consideration and to secure mean of proof in advance to gain better position in eventual lawsuit.

Seznam klíčových slov

Směnka, zajišťovací směnka, zajištění, spotřebitel, spotřebitelský úvěr, aval, směnečný rukojmí, námitka, dlužník, věřitel

List of key words

Bill of exchange, securing bill of exchange, security, consumer, consumer loan, aval, guarantee of the bill of exchange, plea, debtor, creditor